

บทที่ 4

การกำหนดความผิดเกี่ยวกับป่าไม้เป็นความผิดมูลฐาน ในกฎหมายฟอกเงิน

4.1 แนวความคิดในการกำหนดความผิดมูลฐานเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ

เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมวลมนุษยชาติซึ่งนับวันปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติก็ยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเพิ่มของจำนวนประชากรซึ่งถือว่าเป็นเหตุผลสำคัญเพราะเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นความต้องการในการบริโภคทรัพยากรก็มีมากขึ้นไปด้วยเป็นเงาตามตัว ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งทำให้พื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทยมีจำนวนลดลง กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2504 อันเป็นปีแรกที่ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฯ ฉบับที่ 1 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้มากกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศ หรือประมาณ 171 ล้านไร่ แต่ในปี พ.ศ. 2541 (มีนาคม 2541) ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าตามสภาพที่มีต้นไม้ปกคลุมอยู่จำนวน 81,076,428 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 25.28 ของเนื้อที่ประเทศ อัตราการลดลงของเนื้อที่ป่าในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2538 - 2541 นี้ พบว่าภาคเหนือมีพื้นที่ป่าไม้คงอยู่มากที่สุดคือ 45,606,825 ไร่ ส่วนภาคที่มีพื้นที่ป่าไม้คงอยู่น้อยที่สุดคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 4,692,142 ไร่ ในแง่การบุกรุกทำลายป่าพบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2538 - 2541 ภาคที่มีการบุกรุกป่าไม้รุนแรงมากที่สุดคือภาคเหนือมีพื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายในช่วง 3 ปีมากถึง 517,876 ไร่ รองลงมาคือภาคใต้มีพื้นที่ป่าไม้ถูกทำลาย ในช่วง 3 ปี ถึง 205,940 ไร่ การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ดังกล่าวข้างต้นนอกจากจะส่งผลกระทบต่อการสูญเสียองค์ประกอบของระบบนิเวศน์ป่าไม้ ความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพถูกทำลายผลกระทบทางตรงที่เกิดขึ้นที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การที่ประเทศต้องนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้จากต่างประเทศเป็นจำนวนมหาศาล

การกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้โดยเฉพาะกรณีผู้กระทำความผิดเป็นนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลซึ่งมีมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดเป็นเงินได้ที่มีจำนวนมหาศาลนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยมาตรการของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดซึ่งมีจำนวนมหาศาลแต่กฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถเข้าไปดำเนินการได้ด้วยเหตุทางด้านข้อจำกัดของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ไม่สามารถเข้าไปดำเนินการได้โดยมาตรการของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีมาตรการในการริบทรัพย์สินทางแพ่ง

ทำให้สามารถเข้าไปดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ทั้งหมดไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วหรือมีการจำหน่ายโอนไปยังบุคคลอื่นแล้วก็ตาม อันถือเป็นการกำจัดมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อมีการกำหนดความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติเป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้วก็จะนำไปสู่การปราบปรามการกระทำความผิดประเภทนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

4.2 ความเป็นมาของความผิดมูลฐานเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ

การที่รัฐหนึ่งๆ จะบัญญัติความผิดมูลฐานไว้ในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้มีจำนวนฐานความผิดมากหรือน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของอาชญากรรมนั้น ๆ จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้แต่ละรัฐมีปัจจัยพื้นฐานแตกต่างกันไปตามโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สภาพทางภูมิศาสตร์ และทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นการกำหนดความผิดมูลฐานในประเทศหนึ่งอาจไม่เหมาะสมกับการกำหนดความผิดมูลฐานในอีกประเทศหนึ่งได้ แต่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดความผิดมูลฐานในอีกประเทศหนึ่งได้ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาปัจจุบันมีความผิดมูลฐานมากกว่า 200 ฐานความผิดแล้ว ซึ่งเงื่อนไขในการพิจารณาจะดูจากความผิดที่เงินเป็นปัจจัยสำคัญ คือ เป็นความผิดทางเศรษฐกิจ และผลร้ายของความผิดดังกล่าวจะมีส่วนทำลายสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนมนุษยชาติเป็นอย่างมาก การกำหนดความผิดมูลฐานให้มีฐานความผิดเท่าใดจึงจะรักษาความมั่นคงของรัฐในทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการยกร่างกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในส่วนของกำหนดความผิดมูลฐานนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือมีการเพิ่มและลดความผิดมูลฐานในหลายขั้นตอนของการพิจารณา โดยขั้นตอนทั้งหมดของการกำหนดความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถลำดับเหตุการณ์โดยสรุปดังต่อไปนี้¹

¹ อรรถนพ ลิขิตจิตตะ , ถาม-ตอบ เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน,

1. ในชั้นของคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เสนอไปเพียงฐานเดียว คือความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2. ในชั้นของคณะรัฐมนตรี (พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ) มีข้อสังเกตให้เพิ่มความผิดมูลฐานอีก 2 ฐานคือ ฐานค้าหญิงค้าเด็ก และฐานฉ้อโกงประชาชน รวมเป็น 3 ฐานความผิด

3. ในชั้นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นควรให้ตัดความผิดมูลฐานเรื่องการฉ้อโกงประชาชนออก เพราะหลักการของร่างกฎหมายฟอกเงินนี้ทรัพย์สินจะตกแก่แผ่นดินจะขัดกับกฎหมายว่าด้วยการกักเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชนที่ให้เฉลี่ยทรัพย์สินแก่ประชาชนผู้ถูกฉ้อโกง ดังนั้น ร่างกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่รัฐบาลเสนอต่อสภาจึงเหลือเพียง 2 ฐานความผิด

4. ในชั้นคณะกรรมการวิสามัญฯ ได้เพิ่มความผิดมูลฐานขึ้นอีก 7 ฐาน รวมเป็น 9 ฐานความผิด

5. ในชั้นพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ในวาระที่ 2 เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2541 ท่าน ส.ส.ทรงพล โกวิทศิริกุล (พรรคประชาธิปัตย์) เสนอขอเพิ่มความผิดมูลฐานขึ้นอีก 1 ฐานความผิด คือ ความผิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ² รวมทั้งสิ้นเป็น 10 ฐานความผิด

6. ในชั้นพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่ 2 เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2541 ที่ประชุมมีมติให้คณะกรรมการวิสามัญฯ ถอน ร่าง พ.ร.บ. นี้ออกไปทบทวนความผิดมูลฐานนี้ใหม่ทั้งหมด และเห็นควรร่างเดิมที่สภาผู้แทนราษฎรได้รับหลักการในวาระที่ 1 ไว้ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2540 ที่เสนอความผิดมูลฐานไว้เพียง 2 ฐานเท่านั้น คือ ยาเสพติดและค้าเด็กค้าหญิง

² โดยให้เหตุผลว่า "อยากให้คณะกรรมการเพิ่มความผิดมูลฐานอีกฐานหนึ่งเป็น (10) ดังนี้ คือ "ความผิดเกี่ยวกับการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ตามกฎหมายว่าด้วยที่ดิน และตามกฎหมายว่าด้วยเหมืองแร่" ซึ่งความผิดมูลฐานดังกล่าวมีการลักลอบนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้โดยผิดกฎหมายกันมาก เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การลักลอบทำเหมืองแร่ต่าง ๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะได้เงินมาซึ่งผิดกฎหมายและสามารถนำมาฟอกเงินให้ถูกต้องตามกฎหมายได้เช่นกัน เพราะฉะนั้นถ้าคณะกรรมการพิจารณาเพิ่มความผิดมูลฐานครอบคลุมเหตุดังกล่าวอีก ก็จะทำให้กฎหมายว่าด้วยการฟอกเงินฉบับนี้สามารถครอบคลุมทั่วถึงธุรกิจที่อยู่นอกกฎหมายครบถ้วน"

7. ในชั้นพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ในวาระที่ 2 และ 3 เมื่อวันพุธที่ 22 กรกฎาคม 2541 ได้พิจารณาบททวนร่าง พ.ร.บ. นี้ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ ซึ่งมีเพียง 2 ฐานความผิด ในที่สุดที่ประชุมมีมติให้ความเห็นชอบกับ 2 ฐานความผิดดังกล่าวและผ่านร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้ เพื่อเสนอไปยังวุฒิสภาต่อไป

8. ในชั้นพิจารณาของวุฒิสภา เมื่อวันศุกร์ที่ 31 กรกฎาคม 2541 รับหลักการร่างกฎหมายฉบับนี้ และตั้งกรรมาธิการวิสามัญวุฒิสภา รวม 25 คน พิจารณารายละเอียดต่อไป

9. ในชั้นคณะกรรมการวิสามัญวุฒิสภา พิจารณาแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2541 ให้เพิ่มความผิดมูลฐานขึ้นอีก 6 ฐาน³รวมเป็น 8 ฐาน

10. ในชั้นพิจารณาของวุฒิสภา เรื่องความผิดมูลฐานนี้ ในวาระที่ 2 และ 3 เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2541 ที่ประชุมเห็นด้วยกับข้อเสนอของคณะกรรมการวิสามัญวุฒิสภา ด้วยคะแนนเสียง 134 เสียง และไม่เห็นด้วย 1 เสียง

11. ต่อมาวุฒิสภาได้ส่งร่าง พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. .... นี้ กลับไปยังสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณาร่างกฎหมายนี้อีกครั้งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

³ ได้แก่

1. ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

2. ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกระทำโดยกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

3. ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

4. ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอ้างอำนาจอั้งยี่หรือชองโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา

5. ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีภาษีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

6. ความผิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และกระบวนการเล่นประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมิชอบ ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ หรือกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียม

เนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรยังมีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องความผิดมูลฐานและองค์คณะของ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งเป็นสาระสำคัญของกฎหมายนี้ ที่ประชุมจึง มีมติให้ตั้งคณะกรรมการร่วมกัน 2 ฝ่าย ๆ ละ 10 คน เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2541

12. ในชั้นคณะกรรมการร่วมกัน ได้พิจารณาร่าง พ.ร.บ. ฯ นี้ รวม 11 ครั้ง ในที่สุด เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2542 ที่ประชุมได้มีมติให้ตัดความผิดเกี่ยวกับการใช้และแสวง ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติออก โดยให้เหตุผลว่ากฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาตินั้นดี อยู่แล้วเพียงแต่เจ้าหน้าที่ไม่บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และถ้ามีปัญหาเรื่องนี้ในอนาคตทาง สภาผู้แทนราษฎรที่เป็นคณะกรรมการร่วมกันนี้ (วิระกร, ประยุทธ์) ยินดีที่จะเสนอให้มีการแก้ไข กฎหมายนี้และจะเสนอเพิ่มความผิดฐานนี้และฐานอื่นเพิ่มเติมต่อไป ดังนั้นความผิดมูลฐานตาม ร่าง พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. .... คงเหลือ 7 ฐาน ดังนี้ คือ

(1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด

(2) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการ เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและ ความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและ ปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้น กระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

(3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาหรือ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

(4) ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์หรือ กระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจ เงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาด หลักทรัพย์ซึ่งกระทำโดย กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

(5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการ ยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานใน องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(6) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอ้างอำนาจอั้งยี่ หรือ ช้องโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา

(7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

13. คณะกรรมการร่วมกันได้เสนอร่าง พ.ร.บ. ๙ ฉบับนี้กลับไปยังสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาและมีมติผ่านความเห็นชอบเมื่อ 17 มีนาคม 2542 ดังนั้น ร่าง พ.ร.บ. ๙ ฉบับนี้ จึงผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา โดยมีบทบัญญัติเรื่อง "ความผิดมูลฐาน" ไว้เพียง 7 ฐานตามที่คณะกรรมการร่วมกันเสนอ

จะเห็นได้ว่าความผิดเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมิชอบนั้น ได้มีการเสนอเข้ามาตั้งแต่แรก เพราะเป็นความผิดที่มีความสำคัญประกอบกับลักษณะของความผิดประเภทนี้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาในการกำหนดความผิดมูลฐาน แต่ก็ต้องถูกตัดออกไปทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่สำคัญที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ก็คือการกระทำผิดดังกล่าวส่วนใหญ่จะมีนักการเมือง หรือข้าราชการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกรรโชกความผิดไม่ว่าจะเป็นเหตุผลที่เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำผิด หรือช่วยเหลือ ปกป้องผู้กระทำความผิดตามระบบอุปถัมภ์แต่ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลในด้านของผลประโยชน์จากการกระทำผิดทั้งสิ้น ส่งผลให้ความผิดประเภทนี้ถูกตัดออกไป แต่ด้วยลักษณะของความผิดประเภทนี้เป็นความผิดที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมประกอบกับยังพบการกระทำผิดให้เห็นกันอยู่เป็นประจำจึงทำให้ต้องมีการขอแก้ไขเพิ่มเติม ในส่วนของ ความผิดมูลฐาน ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยมีหลักการและเหตุผล ดังนี้⁴

"เนื่องจากการกระทำความผิดของอาชญากรในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งมุ่งให้ได้ผลตอบแทนในลักษณะที่เป็นเงิน หรือทรัพย์สิน โดยเฉพาะอาชญากรรมบางประเภท อาทิเช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น สามารถอำนวยความสะดวกให้ได้ผลตอบแทนเป็นมูลค่ามหาศาล อีกทั้งกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน ไม่อาจประสบ

⁴ โครงการสัมมนาประชาพิจารณ์ เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติม ความผิดมูลฐาน ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 : ผลกระทบและข้อเสนอแนะ , จัดโดย คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สภาผู้แทนราษฎร ร่วมกับ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) หน้า 1-2.

ความสำเร็จในการบังคับใช้กฎหมายต่ออาชญากรรมในลักษณะเช่นว่านี้ ทั้งนี้ ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมดังกล่าวจะถูกนำไปใช้ในการทำธุรกิจอาชญากรรม ส่วนที่เหลือก็จะนำไปเป็นทุนในการประกอบธุรกิจต่าง ๆ และจะถูกนำกลับมาใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนกลับเข้ามาใช้ในวงจรของการกระทำผิดอีก จึงก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างมาก การประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2542 จึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ออกมาบังคับใช้เพื่อทำลายเศรษฐกิจของอาชญากร ทั้งนี้ นอกเหนือจากการดำเนินคดีกับบุคคลที่โอน รับโอน หรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิด หรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การใช้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งถือว่าเป็นการฟอกเงินแล้ว ยังมีการนำมาตรการเกี่ยวกับการรับทรัพย์สินมาใช้โดยกฎหมายได้ขยายหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินให้มีขอบเขตกว้างขวางขึ้นกว่าการรับทรัพย์สินตามกฎหมายที่มีอยู่เดิม โดยให้สามารถรับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่า ทรัพย์สินดังกล่าว จะมีการถอนแปรเปลี่ยนแปลงสภาพไปแล้วหลายครั้ง หรือตกไปเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลอื่นแล้วก็ตาม

การดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ในห้วงระยะเวลาที่ผ่านมาถือได้ว่าประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ และเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ แต่อย่างไรก็ตาม โดยที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มีบทบัญญัติบางประการไม่สามารถนำมาบังคับใช้ในการติดตามตรวจสอบการประกอบอาชญากรรมให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และจากการที่กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมุ่งเน้นติดตามตรวจสอบการประกอบอาชญากรรมเฉพาะในความผิด 7 มูลฐาน⁵ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายที่ผ่านมาไม่อาจช่วยให้การติดตามตรวจสอบการประกอบอาชญากรรมลดน้อยลงหรือหมดไปได้สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ อันเนื่องมาจากผู้กระทำความผิดอาญามูลฐานอื่นยังสามารถนำเงินและทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในแต่ละคราวเป็นจำนวนมากนั้นมาสนับสนุนการกระทำความผิดอาญาในความผิด 7 มูลฐานได้อีก รวมทั้งยังมีขั้นตอนในการบังคับใช้กฎหมายบางประการไม่อาจดำเนินการไปได้อย่างรวดเร็ว

⁵ ภายหลังมีการเพิ่มความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย อีก 1 ความผิด รวมมี 8 ความผิด มูลฐาน.

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมเป็นไปอย่างได้ผลตามที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างแท้จริง สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงานปปง.) ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจึงได้เสนอให้มีการกำหนด ให้การกระทำความผิดอาญามูลฐานอื่นที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือต่อความมั่นคงแห่งรัฐหรือความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ อันได้แก่

- (1) ความผิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และกระบวนการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมิชอบ ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ หรือกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (2) ความผิดเกี่ยวกับการควบคุมแลกเปลี่ยนเงิน ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมแลกเปลี่ยนเงิน
- (3) ความผิดเกี่ยวกับการพนัน ตามกฎหมายว่าด้วยการพนันตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (4) ความผิดเกี่ยวกับการค้าอาวุธ ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (5) ความผิดเกี่ยวกับการสมยอมในการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ ตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ
- (6) ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์โดยเฉพาะเด็กและผู้หญิง
- (7) ความผิดเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร กฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า และกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (8) ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายสรรพสามิตที่มีลักษณะการกระทำที่เป็นกระบวนการการค้าหรือธุรกิจที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

โดยกำหนดให้การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 เพื่อให้กระบวนการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สามารถดำเนินการไปได้ด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ดังนั้น สำนักงาน ปปปง. โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม

การฟอกเงิน จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ในสาระสำคัญหลายประการ รวมทั้งขอเพิ่มมูลฐานความผิดดังกล่าว และได้ผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2547"

4.3 ความสำคัญของการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้

ป่าไม้ทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของมวลมนุษยชาติ เนื่องจากมนุษย์ต้องพึ่งพาทรัพยากรป่าไม้ในการดำรงชีวิต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปกป้องและควบคุมการนำทรัพยากรป่าไม้มาใช้ประโยชน์ให้เป็นไปตามหลักการที่ถูกต้อง และภายใต้มาตรการทางกฎหมายทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ธรรมชาติขาดความสมดุลย์ เพราะเมื่อไหร่ก็ตามที่ป่าไม้ถูกทำลายจนถึงขั้นที่ขาดความสมดุลย์ในทางธรรมชาติแล้วปัญหาที่จะเกิดตามมาก็คจะทำให้เกิดภัยพิบัติตามมาอันจะนำมาสู่ความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

4.3.1 ลักษณะของการกระทำความผิดในคดีป่าไม้

"คดีป่าไม้ หมายถึง คดี หรือความที่ฟ้องผู้กระทำการฝ่าฝืนหรือกระทำการอันเป็นความผิดที่บัญญัติไว้ในกฎหมายป่าไม้"

การบังคับใช้กฎหมายในคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ของไทยนั้นเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรจะเป็น สืบเนื่องมาจากปัญหาในหลาย ๆ ประการ อาทิเช่นปัญหาในด้านตัวบทกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งจะนำเสนอต่อไป ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในคดีป่าไม้นั้นยังมีสาเหตุมาจากลักษณะของการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดทั่วไป ดังต่อไปนี้⁶

1. ความผิดตามกฎหมายป่าไม้ นอกจากรัฐจะสูญเสียรายได้จากเงินค่าภาคหลวงเนื่องจากการลักลอบทำไม้หรือเก็บหาของป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นรายได้

⁶ มานิต สิทธิผล , "ปัญหาทางกฎหมายในการยึดและริบของกลางในคดีป่าไม้" , (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2532) , หน้า 3-4.

ที่รัฐควรจะได้จากการผลิตทรัพยากรป่าไม้ รายได้ดังกล่าวเป็นการสูญเสียโดยตรง นอกจากนี้ยังเกิดผลเสียแก่มหาชนทางอ้อมอีกด้วย ในกรณีที่มีการทำไม้ เก็บหาของป่า หรือแผ้วถางครอบครองพื้นที่ป่า เป็นบริเวณกว้างขวาง ผลเสียดังกล่าว ได้แก่ ทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ (Pollution) เนื่องจากการขาดความสมดุลทางธรรมชาติ (Balance of nature) อันส่งผลกระทบต่อในเรื่อง ดิน น้ำ และสภาพภูมิอากาศ

2. สถานที่กระทำความผิดกฎหมายป่าไม้ ส่วนใหญ่มักจะอยู่ห่างไกลชุมชน บริเวณป่าก็เป็นพื้นที่ที่กว้างขวาง สภาพเช่นนี้ ก็เป็นการยากลำบากแก่เจ้าพนักงานในการตรวจพบ การกระทำความผิดในทันทีทันใด การกระทำความผิดกฎหมายป่าไม้ก็มักจะกระทำในลักษณะที่ซ่อนเร้น ดังนั้นจึงขาดประจักษ์พยานในขณะกระทำความผิด

3. ความผิดตามกฎหมายป่าไม้เป็นความผิดซึ่งเอกชนไม่ได้เป็นผู้เสียหาย โดยตรงแต่รัฐเป็นผู้เสียหาย จึงไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ในด้านการเป็นพยานและการแจ้งข่าวสาร ฉะนั้นถ้าไม่พบการกระทำความผิดพร้อมด้วยของกลาง ก็เป็นการยากที่จะหาพยานบุคคลมายืนยันพิสูจน์ความผิดได้

4. เนื่องจากสถานที่กระทำความผิด มักอยู่ห่างไกลจากชุมชนดังกล่าว บางพื้นที่เป็นถิ่นกันดาร จึงไม่สะดวกแก่การเข้าไปตรวจสอบ ค้น จับ ควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหา

5. ความผิดตามกฎหมายป่าไม้ มักจะมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือให้ได้ผลในการกระทำความผิดเสมอ อุปกรณ์ดังกล่าวมีขนาดใหญ่ เช่น รถยนต์บรรทุก รถแทรกเตอร์ เครื่องจักรสำหรับแปรรูปไม้ เลื่อย เป็นต้น จึงมีความยุ่งยาก และเป็นอุปสรรคแก่การยึดและนำของกลางดังกล่าวไปเก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัย

6. ลักษณะพิเศษบางท้องถิ่นของประเทศไทย เกี่ยวกับความผิดตามกฎหมายป่าไม้ก็คือ อาจมีผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลระดับท้องถิ่น หรือระดับสูงกว่า ทำให้การสืบสวนสอบสวนมีอุปสรรค ไม่อาจนำตัวผู้ใช้หรือผู้จ้างให้กระทำผิดเหล่านั้นมาลงโทษได้

จากการที่คดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้มีลักษณะของการกระทำความผิดที่มีลักษณะที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดโดยทั่วๆ ไป จึงส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามมา และปัญหาที่มีความสำคัญที่สุดก็คงจะเป็นกรณีที่ผู้มีอิทธิพล หรือนายทุนเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดทำให้การลักลอบตัดไม้ทำลายป่ายังมีให้เห็นกันอยู่ในปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง

4.3.2 ผลกระทบจากการกระทำความผิด

การตัดไม้ทำลายป่านั้นเป็นการดำเนินการในทางธุรกิจของผู้กระทำความผิดดังกล่าวซึ่งถือเป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมาย กล่าวคือการตัดไม้ทำลายป่านั้นเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ ซึ่งรัฐบัญญัติกฎหมายออกมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้ โดยกฎหมายแต่ละฉบับได้กำหนดวิธีการในการนำทรัพยากรป่าไม้ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์เพื่อให้การนำทรัพยากรป่าไม้เป็นไปอย่างเหมาะสม แต่เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบันทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรป่าไม้มีมากขึ้นการที่จะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายก็จะไม่สามารถตอบสนองความต้องการอย่างเพียงพอจึงก่อให้เกิดการละเมิดต่อกฎหมายโดยการทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างรุนแรง เนื่องจากธุรกิจผิดกฎหมายมีอยู่ด้วยกันหลายประเภทและการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ก็ถือเป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมายประเภทหนึ่ง และโดยที่การดำเนินการของธุรกิจที่ผิดกฎหมายนั้นได้ส่งผลกระทบในด้านลบต่อประเทศเป็นอย่างมาก ในที่นี้จะกล่าวถึงผลกระทบที่เกิดจากธุรกิจที่ผิดกฎหมายโดยภาพรวมเป็น 2 ประการ ดังต่อไปนี้

(1) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ธุรกิจนอกกฎหมายมีผลลบต่อระบบเศรษฐกิจคือสร้างรายได้ สร้างงาน เหมือนกับธุรกิจที่ถูกกฎหมายโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังเป็นที่มาของกำไรที่นักธุรกิจนำไปลงทุนต่อไปได้อีกทั้งในธุรกิจผิดและถูกกฎหมาย กล่าวได้ว่าอาจมีผลทำให้เศรษฐกิจเฟื่องฟู แต่ธุรกิจผิดกฎหมายก็ก่อผลในทางลบหลายด้าน เช่น

(ก) เกิดการลงทุนในธุรกิจผิดกฎหมายเพิ่มขึ้น เป็นการเบี่ยงเบนทรัพยากรที่น่าจะนำมาใช้ในธุรกิจที่เป็นประโยชน์กับสังคม ไปหาธุรกิจที่มีผลเสียกับสังคม (เช่น การค้าเฮโรอีน ยาบ้า)

(ข) ทำให้นักธุรกิจถูกกฎหมายเสียเปรียบเพราะผู้ทำผิดกฎหมายเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือหาเงินทุนมาได้ง่าย ๆ และยังไม่ต้องเสียภาษี นอกจากนี้ยังเกิดการผูกขาดทางเศรษฐกิจ

(ค) กิจกรรมเช่น การค้าเฮโรอีน ผิ่น ไปต่างประเทศ การค้าอาวุธสงคราม นำเงินมาจากข้างนอกประเทศมิได้เกิดจากผลผลิตในประเทศ คือปริมาณเงินเพิ่มแต่ผลผลิตเท่าเดิม เป็นสาเหตุทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อได้

(ง) ผลกำไรจากธุรกิจผิดกฎหมาย ที่ถูกนำไปแสวงหากำไรเพิ่ม โดยการเก็งกำไรในตลาดหุ้น ตลาดอสังหาริมทรัพย์ในช่วงราคามุม และถอนออกหรือลดลงในช่วงราคาตก มีผลทำให้สภาวะราคาขึ้นหรือลงมีการแกว่งตัวสูง นำไปสู่การไร้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและอาจเป็นผลเสียต่อความมั่นใจและการลงทุนของนักธุรกิจทั้งในและนอกประเทศ⁷

(2) ผลกระทบต่อการเมือง

"ธุรกิจการเมือง" คือการที่นักการเมืองใช้เงินซื้อเสียงอย่างเป็นทางการเพื่อให้ตัวเองและพรรคพวก (อาจอยู่ต่างพรรคได้โดยมีการให้เงินสนับสนุนข้ามพรรค) ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สำเร็จ เมื่อได้ตำแหน่งแล้วก็ต่อรองให้เข้าร่วมเป็นพรรครัฐบาล และต่อรองต่อไปเพื่อตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี เมื่อได้ตำแหน่งแล้วก็ใช้อำนาจหน้าที่ "หาเงิน" เพื่อถอนทุน และสร้างความมั่งคั่งให้ตนเองและพรรคพวก การเมืองจึงเป็นธุรกิจอย่างหนึ่ง ระบบซื้อเสียงกระจายไปถึงการเลือกตั้ง ส.จ. ส.ท. และสมาชิก อบต. ในบางท้องที่

ผู้ประกอบการธุรกิจผิดกฎหมายมีบทบาทในธุรกิจการเมืองไทยในสามประเด็นสำคัญ

- (1) สนับสนุนพรรคการเมืองซื้อเสียง
- (2) ใช้เครือข่ายความสัมพันธ์กับชาวบ้านซึ่งเป็นลูกค้า และกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่ได้สร้างสมมาในช่วงระยะเวลาทำธุรกิจผิดกฎหมาย เป็นเครือข่ายช่วยรณรงค์หาเสียง และซื้อเสียงเลือกตั้ง
- (3) ส่งตนเอง ญาติ หรือตัวแทนเข้าลงสมัครรับเลือกตั้ง เมื่อเข้าสู่อำนาจดำรงตำแหน่งสำคัญในรัฐบาล ก็ใช้อำนาจจากตำแหน่งปกป้องคุ้มครองธุรกิจผิดกฎหมายหรือขยายกิจการต่อไป

การได้นักการเมืองที่พัวพันหรือมีส่วนคุ้มครองธุรกิจผิดกฎหมาย หมายความว่าประชาชนได้ผู้ไม่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าบริหารประเทศ ดังนั้น สถานภาพสถาบันทางการเมือง

⁷ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, เศรษฐกิจนอกกฎหมายและนโยบายสาธารณะในประเทศไทย, ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 6.

เมืองจึงมีคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร เกิดผลเสียต่อการบริหารประเทศ นักการเมืองเหล่านี้ขาดความตั้งใจจริงที่จะปฏิรูปทั้งระบบการเมือง และระบบเศรษฐกิจ แต่อาจพลิกผันนโยบายให้เป็นประโยชน์กับตนเองและพรรคพวก รวมทั้งชักจูงให้ข้าราชการประจำอื่น ๆ คอร์รัปชันไปด้วย เป็นการสร้างวัฒนธรรมการทำทุจริต คอร์รัปชันให้เป็นเรื่องธรรมดาพฤติกรรมเข้าแทรกแซงการเมือง นักธุรกิจธรรมดาทำเหมือนกัน ซึ่งกำลังเป็นประเด็นเกี่ยวกับ "ธุรกิจการเมือง" ที่มีการอภิปรายศึกษาวิจัยกันอยู่เพื่อหาทางแก้ไข ความพยายามจะ "ปฏิรูปการเมืองไทย" ในปัจจุบันก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะแก้ปัญหา แต่ในกรณีของนักธุรกิจผิดกฎหมาย มีประเด็นเพิ่มเติมขึ้นมาคือการปกป้องคุ้มครองธุรกิจผิดกฎหมายร้ายแรง เช่น การค้ายาเสพติดเกิดผลลบต่อเศรษฐกิจ สังคม แม้ว่าธุรกิจดังกล่าวจะสร้างรายได้และสร้างงานให้คนจำนวนหนึ่ง แต่ไม่อาจถือได้ว่าเป็นงานที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ ยังสร้างความเสื่อมเสียให้ประเทศ อาจมีผลเสียถึงเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง และอาจมีผลกระทบต่อสภาวะการลงทุน⁸ จะเห็นได้ว่านักธุรกิจที่ดำเนินธุรกิจที่ผิดกฎหมายจะพยายามเข้ามาเกี่ยวข้องกับวงการทางการเมืองซึ่งเหตุผลที่สำคัญที่สุดก็คือการเข้ามาเพื่อที่จะปกป้องธุรกิจที่ผิดกฎหมายของตนเองหรือของพวกพ้อง เมื่อมีอำนาจทางการเมืองแล้วก็จะสามารถประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมายต่อไปได้อย่างสะดวกต่อไปอันจะนำมาสู่ความเสียหายต่อประเทศชาติซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่อันตรายอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของประเทศ

4.3.3 ความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ในมุมมองของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นอาชญากรรมที่ได้กระทำความผิดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรหรือผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ โดยเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์ การกระทำความผิดในลักษณะนี้จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ บุคคลแรกที่ได้นำเสนอเกี่ยวกับอาชญากรรมประเภทนี้ก็ได้แก่ ท่าน Edwin H. Sutherland ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ White Collar Crime หรือ ที่เรียกว่า อาชญากรรมคอเชิ้ตขาว โดยวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้องให้คนหันมาให้ความสนใจกับการกระทำความผิดของบุคคลในสังคมชั้นสูง เพราะโดยทั่วไปแล้วบุคคลเหล่านี้จะถูกมองว่าเป็นคนที่มีหน้ามีตาในสังคมไม่น่าจะเป็นผู้กระทำความผิดแต่ในความเป็นจริงบุคคลเหล่านี้เป็นผู้กระทำความผิดที่ก่อความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อประเทศชาติส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมต่างจากอาชญา

⁸ เรื่องเดียวกัน

กรรมโดยทั่วๆ ไปในประเทศไทยได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ไว้ดังนี้

รศ.วีระพงษ์ บุญโญภาส ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้ว่า "การกระทำความผิดต่อกฎหมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยมีได้จำกัดเฉพาะความผิดตามกฎหมายอาญาเท่านั้น ผู้กระทำความผิดดังกล่าวมักจะเป็นผู้ที่มีสถานภาพในทางสังคม มีตำแหน่งหน้าที่การงานและความรู้"⁹

วิเคราะห์ความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ในฐานะที่เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาจากลักษณะโดยรวมของการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้แล้ว เห็นได้ว่าความผิดเกี่ยวกับป่าไม้มีลักษณะที่เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่ง โดยพิจารณาได้จากสองลักษณะ ดังนี้

1. ลักษณะของการกระทำความผิดของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ลักษณะของการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ มิใช่เป็นเพียงการฝ่าฝืนกฎหมาย ข้อบังคับหรือระเบียบของทางราชการ หรือเป็นการละเมิดในทางแพ่งเท่านั้น แต่ยังเป็นความผิดในทางอาญาซึ่งเป็นการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสังคมอย่างชัดเจน ผู้กระทำความผิดมีแรงจูงใจทางผลประโยชน์และด้านการเงิน มีความโลภไม่มีขอบเขตจำกัด ซึ่งอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีลักษณะพิเศษ คือ

- (1) เกิดขึ้นโดยอาศัยโอกาสและช่องว่างทางความรู้ในวิชาชีพหรือตำแหน่งหน้าที่
- (2) กว่าจจะรู้ผลของการกระทำต้องใช้เวลาานานกว่าและอาจมีผู้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมากประสบปัญหาในระเบียบปฏิบัติ

⁹ วีระพงษ์ บุญโญภาส รศ., "ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางธุรกิจ", หน้า

- (3) ความชัดเจนของพยานหลักฐานหาได้ยาก อาจต้องประสบปัญหาในระเบียบปฏิบัติ
- (4) อาจไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมต่อบุคคลหรือประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องจากผลเสียหายที่เกิดขึ้น
- (5) ทรัพย์สินเสียหายหรือประทุษร้ายมีวงเงินสูงและมักจะมีการกระทำผิดในรูปขบวนการหรือองค์การหรือกลุ่ม
- (6) มีผลกระทบต่อประชาชนและเศรษฐกิจความมั่นคงของประเทศเป็นส่วนรวม

ลักษณะของการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีลักษณะที่มุ่งต่อผลประโยชน์ที่เป็นทรัพย์สินเป็นสำคัญ กล่าวคือเป็นไปเพื่อประทุษร้ายต่อทรัพย์สินมากกว่าจะเป็นการประทุษร้ายต่อร่างกาย หรือชีวิต โดยจะเห็นได้ว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ก็มีลักษณะการกระทำความผิดที่สอดคล้องกับลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าวเพราะผู้กระทำความผิดที่เป็นนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลนั้นจะมุ่งหวังผลประโยชน์ที่เป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่ามหาศาล

2. ลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาในแง่ของตัวผู้กระทำความผิดแล้วอาชญากรรมทางเศรษฐกิจก็มีลักษณะที่มีความพิเศษแตกต่างไปจากอาชญากรรมธรรมดา โดยอาชญากรรมทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปมักจะมีภูมิหลังที่ดีกว่าอาชญากรรมธรรมดา อาจจะเป็นบุคคลที่เป็นที่นับหน้าถือตาของสังคม ร่ำรวย มีฐานะ มีความสามารถในการกลบเกลื่อนพยานหลักฐาน รวมทั้งมุ่งเหตุจูงใจในการกระทำความผิดก็ไม่ได้เกิดจากความอาฆาตแค้นแต่เกิดจากความต้องการผลตอบแทนที่เป็นทรัพย์สินอันมีจำนวนมาก และโดยลักษณะของการกระทำความผิดก็จะมีกระทำที่เป็นขบวนการมีความซับซ้อนและแบ่งหน้าที่กันทำ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นได้ว่าความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ก็มีลักษณะเช่นนั้นซึ่งผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมักจะเป็นนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลโดยบุคคลเหล่านี้จะอยู่เบื้องหลังโดยจะมีชาวบ้านเป็นผู้ลงมือกระทำความผิด กล่าวคือเป็นผู้ตัดไม้ และเมื่อมีการจับกุมผู้กระทำผิดก็ไม่สามารถดำเนินการกับตัวนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลได้

4.3.4 กรณีศึกษาเกี่ยวกับการทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้

ข้อเท็จจริงที่จะนำมาเสนอเกี่ยวกับการทำลายทรัพยากรป่าไม้นั้นจะนำเสนอ ลักษณะของการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าที่มีการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นกระบวนการอันมี มาเป็นระยะเวลาในสังคมของประเทศไทยแต่กฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถเข้าไปดำเนินการได้ อย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ โดยอาจจะเกิดจากปัญหาหลาย ๆ ประการที่ทำให้การบังคับใช้ กฎหมายไม่บรรลุวัตถุประสงค์ แต่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าปัญหาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้การปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการตัดไม้ทำลายป่า นั่นก็คือปัญหาของผู้มีอิทธิพลและ ผลประโยชน์ที่มีมูลค่ามหาศาลเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยกรณีตัวอย่างที่ผู้เขียนนำมาเสนอต่อไปนี้ น่าจะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาได้บ้างในระดับหนึ่ง ว่าในความเป็นจริงการตัดไม้ทำลายป่ายังคงจะมีอยู่อย่างแน่นอนถ้าหากเรายังไม่มีมาตรการในการป้องกันและปราบปรามอย่างมีประสิทธิภาพ

(ก) ป่าสาละวิน

ป่าสาละวินมีอาณาเขตทางด้านทิศตะวันตกติดแนวลำน้ำสาละวินซึ่งกั้น พรมแดนไทย-พม่า ยาวประมาณ 125 กิโลเมตร นับเป็นพื้นที่ป่าตะวันตกที่มีไม้สักอุดมสมบูรณ์ ที่สุด เมื่อปี 2515 รัฐบาลได้ประกาศป่าผืนนี้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ ต่อมาปี 2521 พื้นที่ส่วนหนึ่งถูก แยกเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และต่อมาในปี 2537 อีกส่วนหนึ่งก็ถูกประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ดังนั้นในปัจจุบันป่าผืนนี้จึงประกอบด้วยพื้นที่ป่าตามกฎหมาย 3 ประเภท คือ¹⁰

- (1) ป่าสงวนแห่งชาติสาละวิน เนื้อที่ 1,139,000 ไร่
- (2) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน 546,875 ไร่
- (3) อุทยานแห่งชาติสาละวิน 450,950 ไร่

กรณีป่าสาละวินถือเป็นตำนานของกรมป่าไม้เลยก็เดียวเนื่องจากป่าผืนนี้มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทยเป็นทั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าและเขตอุทยานแห่งชาติ ตลอดจนเป็นพื้นที่ห่างไกลอำนาจรัฐ ไม่มีเส้นทางคมนาคมทางบก จากองค์ประกอบ เหล่านี้ทำให้ป่าสาละวินกลายเป็นทำเลทองของของขบวนการค้าโค่นป่าและค้าไม้เถื่อนที่มีอิทธิพล

¹⁰ สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2540-2541 หน้า 157

ค้ำฟ้า จนเป็นเรื่องที่ชินหูของประชาชนทั่วไปว่าทุกครั้งที่เกิดเหตุหรือข่าวเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าหรือการคอร์รัปชันของข้าราชการจะต้องมีป่าสาละวินเข้าไปเกี่ยวข้องแทบจะทั้งสิ้น มีเรื่องเล่ากันในวงการข้าราชการและเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้กันว่าใครก็ตามที่ถูกย้ายไปประจำที่จังหวัดตากหรือจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำเป็นต้องไปรายงานตัวต่อพ่อเลี้ยง ส. ซึ่งเป็นพ่อค้าไม้ผู้ทรงอิทธิพลมากที่สุดทางภาคเหนือ และถ้าใครถูกย้ายไปประจำอยู่ในพื้นที่ป่าสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน จะมีทางเลือกอยู่สองทางคือกินลูกตะกั่วหรือกินไม้ แผลความกันตรง ๆ ก็คืออยากตายหรืออยากอยู่รอด ถ้าอยากอยู่รอดก็ต้องสมยอมกับขบวนการตัดไม้กินป่าโดยใช้อำนาจรัฐและอำนาจเงินให้เป็นประโยชน์ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ป่าสาละวินในความเป็นจริงแล้วได้ฝังรากลึกมาเป็นระยะเวลายาวนาน ได้มีการสร้างวงจรกิจกรรมป่าอย่างเป็นระบบโดยพ่อค่านายทุน ข้าราชการทั้งข้าราชการกรมป่าไม้ ข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ และบรรดานักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เหล่านี้โยงใยกันเป็นภาพที่สลับซับซ้อนและไม่มีใครกล้าเข้าไปแตะต้อง แต่เมื่อวงจรเหล่านี้ขยายตัวลามไปสู่คนหลายกลุ่มมากขึ้นก็เข้าตำราข้างตายทั้งตัวเอาใบบัวปิดไม่มิด เมื่อความเน่าเฟะมันกินอาณาเขตกว้างไกลกลืนเหม็นย้อมโชยตามออกมา ข้อเท็จจริงที่ค่อย ๆ ถูกเปิดเผยโดยสื่อมวลชนที่เฝ้าจับตาเรื่องนี้มาโดยตลอดก็คือ ในปี พ.ศ. 2539 พ่อเลี้ยง ส. ผู้ทรงอิทธิพลคนนั้น ได้ส่งบริวารเข้าไปประสานงานกับกองกำลังกระเหรี่ยงสัญชาติพม่า เพื่อตัดไม้สักจากเขตอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวินซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 1 ล้านไร่ จากนั้นได้ใช้ช่างชักลากไม้ลงลำน้ำสาละวินเข้าไปพักไว้ฝั่งประเทศพม่า ตัดรากชักลากปลอมขึ้นมาก่อนจะล่องลงมาขึ้นฝั่งประเทศไทยที่จุดผ่านแดนชั่วคราว บ้านแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พร้อม ๆ กันนั้นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่สมรู้ร่วมคิดจะออกใบเบิกทางปลอม โดยสวมโคเวด้าสัมปทานเก่าของบริษัททำไม้ 4 แห่งที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลเมื่อปี พ.ศ.2536 ทำให้ไม้สักดังกล่าวดูเหมือนเป็นไม้ที่ถูกกฎหมายก่อนจะขายและขนไปแปรรูป

จากข้อมูลการปราบปรามการกระทำผิดลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ป่าสาละวินของ นปม. (หน่วยปฏิบัติการพิเศษป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้) มีดังนี้

1. วันที่ 9 มกราคม 2540 นปม. ได้รับหนังสือจากกรมตำรวจส่งเรื่องกรรณบัตรของ นายพะหละแฮ ราษฎรจังหวัดตาก ร้องเรียนตำรวจชื่อ "จ่าแสน" ซึ่งอ้างเป็นคนของ "พ่อเลี้ยงสม" ได้นำบุคคลกลุ่มหนึ่ง พร้อมเครื่องมือกลเข้าไปลักลอบตัดไม้สักป่าสาละวิน ชักลากลงน้ำสาละวิน ไปขึ้นที่ บ้านแม่สามแลบ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. วันที่ 11 มกราคม 2540 ได้รับคำร้องเรียนจาก "ซี 5 ป่าไม้" ว่าบริษัทสกานปี, บริษัทไทยวีเนียร์, บริษัทเอส.ที.บี. และบริษัทส.ประภาคาร ซึ่งทำไม้นำเข้าจากพม่าโดยลักลอบตัดไม้จากเขตป่าสาละวิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. ก.พ. - 6 มีนาคม 2540 ตำรวจป่าไม้ได้จัดกำลังเข้าปราบปราม สามารถตรวจยึดของกลางได้

- ไม้สัก 748 ท่อน ปริมาตร 434.74 ลบ.ม.

4. วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2540 นปม.ได้ออกคำสั่งปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าสาละวิน (นปม.3) ปฏิบัติตั้งแต่ 7 มีนาคม - 10 เมษายน 2540 สรุปผลการปราบปราม

- ยึดไม้สักท่อนได้ 1,293 ท่อน ปริมาตร 1,796.83 ลบ.ม.

- ไม้สักแปรรูป 2,295 แผ่น ปริมาตร 27.30 ลบ.ม.

5. วันที่ 9 กรกฎาคม 2540 นปม. ได้ออกคำสั่งปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าสาละวิน (นปม.4) ปฏิบัติตั้งแต่ 1 สิงหาคม - 31 ตุลาคม 2540 สรุปผลการปราบปราม

- ตรวจยึดไม้สักท่อน 2,142 ท่อน ปริมาตร 2,190.715 ลบ.ม.

- ตรวจยึดไม้สักแปรรูป 2,532 แผ่น ปริมาตร 57.13 ลบ.ม.

6. พฤศจิกายน - ธันวาคม 2540 นปม. แจ้งตำรวจป่าไม้จัดกำลังร่วมเจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้าดำเนินการปราบปรามในพื้นที่อุทยานแห่งชาติสาละวินและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวินอย่างต่อเนื่อง

7. วันที่ 2 มกราคม 2541 ทท.3 / กอ.รมน. ภาค 3 ออกคำสั่งป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่สาละวิน เริ่มปฏิบัติตั้งแต่ 7 มกราคม 2541 เป็นต้นไป¹¹

จากการปราบปรามสามารถสรุปผลการปราบปรามการลักลอบตัดไม้ป่าสาละวินได้ดังต่อไปนี้

1. สิงหาคม - พฤศจิกายน 2539 เจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้าตรวจยึดปราบปราม

- ไม้สักท่อน 231 ท่อน ปริมาตร 178.09 ลบ.ม.

- ไม้สักแปรรูป 1,028 แผ่น ปริมาตร 4.8 ลบ.ม.

2. ธันวาคม 2539 - กุมภาพันธ์ 2540 ตำรวจป่าไม้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ตรวจยึดปราบปราม

¹¹ สล้าง บุนนาค, ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า , ณ ห้องประชุม 406 ชั้น 4 สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไม้สักท่อน 936 ท่อน ปริมาตร 965.36 ลบ.ม.
- ไม้สักแปรรูป 1,528 แผ่น ปริมาตร 17.62 ลบ.ม.

3. มีนาคม - พฤษภาคม 2540 นปม. ออกแผน นปม. 03 เข้าตรวจยึด

ปราบปราม

- ไม้สักท่อน 1,580 ท่อน ปริมาตร 2,102.67 ลบ.ม.
- ไม้สักแปรรูป 2,651 แผ่น ปริมาตร 31.85 ลบ.ม.

4. มิถุนายน - กรกฎาคม 2540 ดำรวจป่าไม้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ตรวจยึด

ปราบปราม

- ไม้สักท่อน 22 ท่อน ปริมาตร 21.62 ลบ.ม.
- ไม้สักแปรรูป 450 แผ่น ปริมาตร 4.94 ลบ.ม.

5. สิงหาคม - ตุลาคม 2540 นปม. ออกแผน นปม. 04 เข้าตรวจยึดปราบปราม

- ไม้สักท่อน 2,142 ท่อน ปริมาตร 2,190.36 ลบ.ม.
- ไม้สักแปรรูป 2,532 แผ่น ปริมาตร 57.13 ลบ.ม.

6. พฤศจิกายน - ธันวาคม 2540 ดำรวจป่าไม้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ตรวจยึด

ปราบปราม

- ไม้สักท่อน 353 ท่อน ปริมาตร 304.23 ลบ.ม.
- ไม้สักแปรรูป 148 แผ่น ปริมาตร 7.52 ลบ.ม.

7. มกราคม 2540 ตามแผนของ ทท.3 / กอ.รมน. ภาค 3 ตรวจยึดปราบปราม

- ไม้สักท่อน 898 ท่อน ปริมาตร 673.68 ลบ.ม.
- ไม้สักแปรรูป 195 แผ่น ปริมาตร 3.53 ลบ.ม.

8. สรุปแต่ สิงหาคม 2539 - 31 มกราคม 2541 ตรวจยึดปราบปราม

- ไม้สักท่อน 6,162 ท่อน ปริมาตร 6,436.01 ลบ.ม.
- ไม้สักแปรรูป 8,532 แผ่น ปริมาตร 127.39 ลบ.ม.

นอกจากนี้ยังไม่รวมถึงไม้ซุงที่ผูกแพในลำน้ำสาละวิน 40 แแพ จำนวนเกือบ 2,000 ท่อน และไม้ที่ถูกอายัดไว้ที่โรงเลื่อยบ้านตากอีก 13,000 ท่อน อันเป็นการทำลายไม้ไทยจำนวนสูงถึง 20,000 กว่าท่อน คิดเป็นมูลค่าเป็นร้อย ๆ ล้านบาท ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายที่ส่ง

ผลกระทบต่อระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อมอันประเมินค่ามิได้¹² สำหรับกรณีไม้ป่าสาละวินนั้นมีความสลับซับซ้อน มีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์จำนวนมหาศาล อำนาจและอิทธิพลมืด ดังจะเห็นได้จากภายหลังที่มีการยึดไม้ของกลาง แต่ไม้ของกลางในคดีป่าสาละวิน จำนวน 20,000 กว่าท่อน ก็ได้หายไป¹³ อีกทั้งกรณีการตัดไม้ใหม่มาสวมแทนไม้ของกลางดังกล่าว กรณีดังกล่าวจะเกิดขึ้นหรือเป็นไปได้ยากถ้าหากเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่รู้เห็นกับการกระทำดังกล่าวด้วย กรณีปัญหาไม้ป่าสาละวินที่ได้กล่าวมาย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลว ความอ่อนแอและไร้ประสิทธิภาพของกระบวนการบังคับใช้กฎหมายกับคดีป่าไม้ในปัจจุบัน

(ข) กรณีการบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติป่าแควระบบ-สี่ัค

ป่าสงวนแห่งชาติป่าแควระบบ-สี่ัคเป็นป่าดงดิบที่มีสภาพอุดมสมบูรณ์และเป็นป่าต้นน้ำลำธารของแม่น้ำบางปะกง นอกจากนี้ยังเป็นป่าที่ที่มีความหนาแน่นซึ่งอยู่ใกล้กรุงเทพฯ มากที่สุดป่าบริเวณนี้กำลังถูกบุกรุกแผ้วถางทำลายอย่างรวดเร็ว สาเหตุของการบุกรุกนั้นมีหลายสาเหตุด้วยกัน ได้แก่ สาเหตุจากราษฎร ผู้มีอิทธิพล นายทุน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และนโยบายของรัฐบาล เป็นต้น แต่ในการนำเสนอในชั้นนี้จะนำเสนอสาเหตุมาพิจารณาเพียงสาเหตุเดียว คือ สาเหตุที่มาจากผู้มีอิทธิพล หรือนายทุน เท่านั้น เพราะเป็นสาเหตุที่มีความสำคัญและมีประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และต้องการที่จะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งยังคงเกิดขึ้นในปัจจุบัน

มูลเหตุการบุกรุกอันเนื่องจากผู้มีอิทธิพลและนายทุน

ปกติแล้วการบุกรุกป่าเพื่อแสวงหาที่ดินเพื่อทำกินนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อประชากรมีมากขึ้น ความต้องการที่ดินทำกินก็มีมากเป็นเงาตามตัวไปด้วย การบุกรุกป่าแควระบบ-สี่ัค ในระยะแรกก็เป็นไปตามปรากฏการณ์ดังกล่าว แต่ต่อมาผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นกลับใช้ป่าสงวนแห่งชาติเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ ทั้งในเรื่องการตัดไม้มีค่าขายหรือการหลอกขายป่า

¹² เรื่องเดียวกัน

¹³ เอกรัตน์ บรรณลง ,ต้นธารเจ้าพระยา บ้านทึกสาละวิน, หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ 1 พฤษภาคม 2547 หน้า 11.

สงวนให้กับราษฎรหรือร่วมมือกับนายทุน ซึ่งวิธีการที่แสวงหาประโยชน์นี้ มีชาวบ้านเป็นเครื่องมือของผู้มีอิทธิพลและนายทุนดังนี้

(ก) ผู้มีอิทธิพล

ในบริเวณป่าแควระบบ-สียัด ผู้มีอิทธิพลนั้น แบ่งเป็นกลุ่ม ๆ มีทั้งอดีตผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ทหารพราน ผู้ใหญ่บ้าน โดยคนพวกนี้จะแบ่งเขตกันหาผลประโยชน์ ประโยชน์ที่ผู้มีอิทธิพลได้รับโดยตรงมีอยู่ 2 อย่าง คือ การซื้อป่าขายให้ราษฎรที่ต้องการที่ดิน และผลประโยชน์จากการตัดไม้ ทำไม้เถื่อนส่งนายทุนจากในเมือง การหาประโยชน์ของผู้มีอิทธิพลต้องอาศัยราษฎรเป็นสำคัญ เช่น การซื้อป่าสงวนแห่งชาติจะมีราษฎรเป็นคนมาซื้อ การขายมีการไปชักชวนราษฎรมาจากภาคอีสาน บางครั้งมีการนำรถยนต์ไปรับมาเป็นคันรถเพื่อให้ราษฎรมาซื้อป่าบุกเบิกเป็นที่ทำกิน นอกจากผู้มีอิทธิพลจะได้เงินจากการขายป่าสงวนแล้ว ยังใช้ราษฎรเป็นเครื่องมือในการสร้างฐานอำนาจ คือ ถ้ามีจำนวนราษฎรที่เข้าไปอาศัยอยู่มากเท่าไร ก็จะเป็นเงื่อนไขในการต่อรองในการขบไล่หรือดำเนินตามกฎหมาย ราษฎรเมื่อเสียเงินซื้อไปแล้วก็จะดินรนต่อสู้ ถ้าจะมีการอพยพหรือให้ย้ายไปอยู่ที่อื่น ทั้งนี้เพราะราษฎรส่วนมากขายที่ดินและบ้านเดิมไปหมดแล้วและมาปักหลักตั้งฐานที่นี้ ดังนั้น เมื่อมีการดำเนินการของทางรัฐบาล ราษฎรเหล่านี้มักจะไม่ยอมหรือคือตั้งตอกกฎหมายเบื้องหลังของปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ผู้มีอิทธิพลจะเป็นผู้สนับสนุนชี้แนะให้ชาวบ้านขัดขืนตอกกฎหมาย หากได้ถึงผลเสียที่เกิดขึ้นราษฎรเป็นผู้เสียหายเป็นคนแรกเพราะเสียเงินซื้อที่จากป่าสงวนแห่งชาติ ผู้ที่เสียถัดมาคือประชาชนทั้งประเทศที่ต้องสูญเสียป่าไม้เนื่องจากการบุกรุกแผ้วถางป่าของราษฎรเหล่านั้น แต่ผู้มีอิทธิพลกลับได้รับประโยชน์แต่เพียงผู้เดียวคือ ได้เงินจากการขายป่าสงวนแห่งชาติ และอีกหนทางหนึ่ง ผู้มีอิทธิพลก็มีรายได้จากการตัดไม้มีค่าขาย แต่การตัดไม้ไม่อาจกระทำได้มาก ไม่มีแรงงาน ฉะนั้น เมื่อมีราษฎรซื้อที่และอาศัยอยู่ ผู้มีอิทธิพลก็อาจจ้างราษฎรเหล่านี้ตัดไม้ให้ตนเอง โดยผู้มีอิทธิพลจะเป็นคนกลางที่ว่าจ้างราษฎรตัดไม้ แล้วนำไม้เถื่อนส่งขายให้กับนายทุนโรงเลื่อยต่อไป สำหรับผู้มีอิทธิพลในบริเวณป่าสงวนแห่งชาติ แควระบบ-สียัด ตำบลคลองตะเกรา อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีอยู่ 3 กลุ่มด้วยกันคือ ¹⁴

¹⁴ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 35 ฉบับที่ 43 วันที่ 9-15 เมษายน 2532 หน้า 12-14.

(1) กลุ่มนายแดนไทย อุทุมพร (ชาติ ภูไท) กลุ่มนี้ถือเป็นจักรกลสำคัญที่เข้าคลุมพื้นที่ตั้งแต่หลังเขาตะกรับบ้านหนองคาย บ้านกระต่ายขาว บ้านภูไท และหมู่บ้านคลองซี พื้นที่ทั้งหมดที่กลุ่มนี้เข้าควบคุมมีหลายหมื่นไร่ (ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวได้เป็นที่โล่งเตียนแล้ว เพราะชาวบ้านที่นายแดนไทย อพยพไปอยู่แผ้วถางประมาณ 2 หมื่นไร่เศษ) เขตป่าพื้นที่นี้ นายชาติ ได้ขายให้กับชาวบ้านที่ไปชักนำมาจากภาคอีสานหมดแล้ว ส่วนมากแล้วมาจาก อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย วิธีการขายป่าสงวนของนายชาติ คือ ขายให้ชาวบ้านที่ชักนำมาไร่ละ 1,500-3,000 บาท จ่ายโดยการผ่อนชำระด้วยการเลื่อยไม้ในป่าให้นายชาติตอนฤดูฝน คือ เลื่อยขายเป็นยก ๆ ละ 900-1,000 บาท (แล้วนำไปหักค่าที่ดินที่นายชาติขายให้) และที่ดินที่นายชาติขายให้ชาวบ้าน ชาวบ้านจะมีสิทธิต่อเมื่อได้เผาป่าที่แผ้วถางเรียบร้อยแล้ว และในเขตป่าสงวนที่นายชาติคุมอยู่นั้นได้มีบริษัท เซลล์ จำกัด เซ่า 30,000 ไร่ เพื่อปลูกยูคาลิปตัส โดยให้ผลประโยชน์นายชาติไร่ละ 100 บาท คิดเป็นเงิน 3,000,000 บาท

(2) กลุ่มนายสิงห์ ไทรทอง (หมู่บ้านไทรทอง เขตป่าสงวน) คุมพื้นที่ตั้งแต่หน้าเขาตะกรับ ลำพระเพลิง ทับมะนาว เขาน้ำทรัพย์ ถึงสี่แยกหนองหญ้าปล้อง ซึ่งเป็นเขตป่าสงวนทั้งนี้นับเป็นเนื้อที่นับแสนไร่ กลุ่มนี้ได้จัดขายที่ให้ชาวบ้านที่ชักนำเข้ามาอยู่หมดแล้ว และส่วนมากจะได้รับเงินค่าที่เกือบครบทุกราย มีเพียงส่วนน้อยที่ยังไม่จ่ายค่าที่ กลุ่มชาวบ้านนี้ เมื่อเข้าไปอยู่แล้วจะเลื่อยไม้ในป่าสงวนขายกันเอง ไม่ได้หักค่าที่เหมือนกลุ่ม นายชาติ ภูไท ปัจจุบันป่าบริเวณนี้ได้โดนแผ้วถางโล่งเตียนประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์

(3) กลุ่มผู้ใหญ่ชน นายชาญน้อย และญาติ คุมพื้นที่ตั้งแต่สี่แยกหนองหญ้าปล้อง (เขตติดต่อนายสิงห์ ไทรทอง) บ้านคำจั่งถึงเขาสามสืบ คุมพื้นที่หลายหมื่นไร่ กลุ่มนี้ส่วนมากเข้าไปทำไม้เถื่อนแล้วแปรรูปขาย (กลุ่มนี้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนชุดที่เข้าไปเพื่อพัฒนาหมู่บ้านยาวให้ความร่วมมือ) และเจ้าหน้าที่หลายชุดแล้วที่ได้โดยย้ายดับเปลี่ยนเพราะถูกร้องเรียนว่าเข้าไปทำป่าไม้เถื่อน

(ข) นายทุน

การบุกรุกเพื่อหาที่กินของราษฎรนับว่าเป็นต้นเหตุสำคัญของการทำลายป่าไม้ แต่การบุกล้างถางป่าจะเป็นไปได้อย่างรวดเร็วมากขึ้นเมื่อนายทุนเข้ามาเกี่ยวข้อง สำหรับป่าสงวนแห่งชาติบริเวณนี้ นายทุนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการบุกรุก 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

- (1) รับผิดชอบต่อไม้เถื่อน
- (2) ความต้องการพื้นที่ดินเพื่อใช้ลงทุน
- (3) กว้างซื้อที่ดินเกินราคา

โดยการเกี่ยวข้องแต่ละลักษณะส่งเสริมให้มีการบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ

ดังนี้

(1) นายทุนรับผิดชอบต่อไม้เถื่อน

นายทุนโรงเลื่อยจะรับผิดชอบต่อไม้เถื่อนจากผู้มีอิทธิพลในป่าสงวนแห่งชาติโดยมีชาวบ้านผู้เลื่อยไม้แปรรูปส่งให้ผู้มีอิทธิพล โดยมากจะมีการเลือกตัดไม้ที่มีค่าหรือไม้หวงห้าม หรือไม้สงวนเพราะไม้เหล่านี้ราคาสูงและหายาก เช่น ไม้แดงจีน ที่นำมาทำเฟอร์นิเจอร์ ถัดจากไม้มีค่า ก็จะเป็นไม้ขนาดใหญ่ที่ตลาดต้องการ บางหมู่บ้านนายทุนจะเข้าไปติดต่อซื้อไม้โดยตรงจากชาวบ้าน โดยการซื้อขาย นายทุนจะรับผิดชอบในการขนไม้โดยนำรถเข้าไปขนไม้เถื่อนเอง สำหรับชาวบ้านจะได้เงินจากการทำไม้เถื่อนจำนวนไม่น้อย หากได้ไปส่งเขตบริเวณป่าแควระบบ-สียัด จะพบว่า พื้นที่ที่ถูกบุกล้างถางป่าเพื่อใช้ปลูกพืชไร่ นั้น เมื่อเทียบกับราษฎรที่อาศัยอยู่ ผลผลิตที่ได้ไม่น่าจะพอเพียงกับการเลี้ยงชีพของราษฎรเหล่านั้น แต่ถ้าพิจารณาถึงชีวิตความเป็นอยู่ จะพบว่าหลายครอบครัวมีโทรทัศน์ ทีวี มีรถจักรยานยนต์ ผู้มีอิทธิพลมีรถยนต์ขับ เป็นต้น หากเป็นการทำไร่ตามปกติ สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีราคาสูงเช่นนี้คงจะหาซื้อไม่ได้ยาก คำตอบของแหล่งเงินก็คงไม่พ้นเรื่องการค้าไม้เถื่อนกับนายทุน โดยมากการทำไม้เถื่อนมักจะกระทำในฤดูฝน เพราะเจ้าหน้าที่ไม่ค่อยเข้ามาตรวจ ส่วนฤดูอื่นก็จะพักทำไร่บ้าง การทำไร่ก็เป็นเพียงฉาบหน้าของชาวบ้านแถบนี้ไป ข้อสังเกตอย่างหนึ่งที่ได้ชัดคือ ชาวบ้านในเขตป่าสงวนนี้ มีการแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์ที่มีสีสันดูมีฐานะ ผิดกับชาวบ้านที่ทำไร่ ทำนาในชนบท ซึ่งสิ่งเหล่านี้พอจะเป็นเครื่องที่บ่งชี้ฐานะทางเศรษฐกิจของราษฎรได้ หากราษฎรส่วนมากยังยึดอาชีพการทำไม้โดยมีนายทุนเป็นผู้รับผิดชอบต่อไม้เถื่อน การบุกรุกทำลายป่าไม้ก็คงจะไม่อาจแก้ไขได้ แม้ว่ารัฐบาลจะยกเลิกสัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศแล้วก็ตาม ในทางตรงกันข้ามจะเกิดผลที่ยังเป็นการเร่งการทำลายป่าไม้มากขึ้นได้เพราะเมื่อรัฐบาลออกกฎหมายยกเลิกการให้สัมปทานการทำไม้ทั่วประเทศไม้จะเกิดการขาดแคลน และไม้ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศราคาสูงแล้ว จะทำให้ไม้ในประเทศมีราคาสูงขึ้น และเมื่อราคาไม้สูง

มากขึ้นก็จะเป็นสิ่งจูงใจให้นายทุนและราษฎรลักลอบตัดไม้เพิ่มมากขึ้นการบุกรุกกลับจะรวดเร็วขึ้นกว่าเดิมและป่าก็จะถูกทำลายเพิ่มมากขึ้น¹⁵

(2) ความต้องการพื้นที่เพื่อการลงทุน

ในกรณีนี้จะเป็นนายทุนที่ต้องการพื้นที่เพื่อทำการปลูกพืชไร่ หรือนายทุนต้องการพื้นที่เพื่อลงทุนปลูกยูคาลิปตัส สำหรับพื้นที่เพื่อการลงทุนนั้นส่วนมากจะทำเป็นพื้นที่กว้างนับหมื่นไร่ (โดยจะใช้พื้นที่ในป่าสงวนที่เป็นป่าเสื่อมโทรมเพราะราคาที่ดินถูก) โดยแต่ละแปลงจะต้องการเนื้อที่จำนวนมากจึงจะคุ้มกับการลงทุน ความต้องการพื้นที่มาก ๆ นี้ นายทุนใช้วิธีการส่งนายหน้าออกไปกว้านซื้อที่ดินที่เป็นป่าเสื่อมโทรมหรือหมดสภาพแล้วจากราษฎร ที่บุกล้างถางป่าสงวน นายทุนบางรายขาดความรับผิดชอบเมื่อต้องการพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมแต่พื้นที่มีไม่มากหรือราษฎรที่บุกรุกขายราคาสูง นายทุนเหล่านี้ก็หันไปจ้างราษฎรหรือใช้คนงานของตนเข้าไปบุกแผ้วถางป่า หรือใช้แทรกเตอร์บุกล้างถางป่าให้ป่าหมดสภาพหรือเป็นป่าเสื่อมโทรม หลังจากนั้นก็จะเข้าขายพื้นที่ที่ทางกรมป่าไม้จะอนุญาตให้สัมปทานปลูกป่า โดยจะมีการส่งเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบสภาพป่า หากหมดสภาพหรือเสื่อมโทรมก็จะอนุญาตปลูกป่ายูคาลิปตัส การเร่งขยายพื้นที่ปลูกป่า โดยการกว้านซื้อหรือการจ้างราษฎรถางป่านับว่าเป็นตัวเร่งการทำลายป่าธรรมชาติให้หมดเร็วขึ้น

(3) การกว้านซื้อที่ดินเกินราคาของนายทุน

ในช่วงปี พ.ศ. 2529-2531 นับว่าเป็นปีทองของการค้าที่ดิน ฉะนั้นความต้องการที่ดินจึงมีสูงมาก ชาวไร่ ชาวนา ส่วนหนึ่งยอมขายที่ดินไปเพราะราคาดี แล้วหาที่ดินทำกินใหม่ ราษฎรเหล่านี้กลายเป็นกลุ่มคนที่เดินหน้าเข้าป่าบุกรุกถางป่าเพื่อสร้างที่ทำกินใหม่ การบุกรุกป่าสงวนนับว่าเป็นวิธีที่ง่ายและมักจะได้ผลในการยึดครองในที่สุด นอกจากกระแสคลื่นราษฎรที่หลังไหลมาเนื่องจากหาที่ทำกินใหม่ ราษฎรอีกส่วนหนึ่งก็พยายามอพยพมาอยู่บริเวณป่าแควระบบ-สียัด อันเนื่องมาจากต้องการเลี้ยงชีพ เพราะที่ดินบริเวณนี้ราคาพุ่งพรวดภายใน 3 เดือน ราคาจากไร่ละ 3,000 บาท กลายเป็น 30,000 บาท เพราะเส้นทางรถยนต์ที่กำลังตัดมาจากอีสานลงสู่

¹⁵ กิตติ ประทุมแก้ว, รายงานการศึกษาเรื่อง "การบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ ศึกษาเฉพาะกรณี ป่าแควระบบ-สียัด อ.สนามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา 2532" หน้า 48-50.

อีสเทิร์น ซีบอร์ด จะไปชุมนุมอยู่ที่ปราจีนบุรี และจะมีถนนสายหนึ่ง (ถนนเส้นทางความมั่นคงของทหาร) จะตัดผ่านเชื่อมระหว่าง อ.วังน้ำเย็น จ.ปราจีนบุรี กับ อ.สนามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา โดยพาดผ่านบริเวณป่าแควระบบ-สี่ัค¹⁶

4.4 ผู้กระทำความผิดในคดีป่าไม้

ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้นั้นประกอบไปด้วยผู้กระทำความผิดอยู่ด้วยกัน 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. ข้าราชการ
2. นายทุนหรือผู้มีอิทธิพล
3. ลูกจ้างหรือชาวบ้าน

4.4.1 ข้าราชการ

ข้าราชการ หมายความว่า เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ข้าราชการพลเรือน นักการเมือง ตลอดจนข้าราชการทหารและตำรวจ โดยเจ้าหน้าที่เหล่านี้จะมีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วแต่ก็มีในบางกรณีที่บุคคลเหล่านี้กลายเป็นผู้กระทำความผิดเสียเองซึ่งถือเป็นเรื่องที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง บุคคลพวกนี้จะกอบโกยผลประโยชน์ส่วนรวมมาเป็นประโยชน์ส่วนตัวทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจที่ตนเองมีอยู่ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับป่าไม้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง อาทิเช่น ในกรณีของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ก็จะกระทำความผิดในหลายรูปแบบ เช่น มีการออกใบอนุญาตต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทำไม้โดยมิชอบแก่พวกพ่อค้าหรือนายทุนเพื่อต้องการผลประโยชน์ตอบแทนจากผู้กระทำความผิด สำหรับกรณีของตำรวจและทหาร ซึ่งเป็นผู้ที่ถืออาวุธมีหน้าที่ในการป้องกันรักษาความสงบสุขของประเทศแต่ก็มีบางส่วนที่ใช้อำนาจที่มีตรงนี้ไปในการเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง กล่าวคือเป็นผู้ควบคุมการทำไม้ ขนส่งไม้ ขายไม้ โดยเปิดเผยซึ่งไม่มีใครคอยขัดขวาง โดยการกระทำดังกล่าวจะมีข้าราชการตำรวจหรือทหารชั้นผู้ใหญ่คอยหนุนหลังสั่งการให้กระทำความผิดอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งการดำเนินคดีกับบุคคลเหล่านี้แทบจะเป็นไปไม่ได้เลยในทางปฏิบัติ

¹⁶ เรื่องเดียวกัน

4.4.2 พ่อค้า นายทุน

บุคคลเหล่านี้เป็นผู้กระทำความผิดที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากถือเป็นตัวการสำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิดในคดีป่าไม้เพราะตัวนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลจะกระทำความผิดเพื่อต้องการผลประโยชน์จากการกระทำความผิดที่มีจำนวนมหาศาล จึงใช้เงินเป็นตัวคอยขับเคลื่อนให้มีการกระทำความผิดโดยกระทำความผิดเป็นรูปแบบและขบวนการมีการแบ่งหน้าที่กันทำรวมทั้งมีกระบวนการตัดตอนในด้านของพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อป้องกันตัวเองจากการกระทำความผิดโดยอาศัยช่องว่างของกฎหมาย ซึ่งตัวนายทุนนั้นอาจจะเป็นกรณีของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ เช่น ในกรณีของบริษัทที่ดำเนินธุรกิจค้าไม้อาจจะมีการหนีไปจ้างให้บุคคลอื่นลักลอบตัดไม้ทำลายป่า หรือรับซื้อไม้ที่ได้มาจากการกระทำความผิดมาแปรรูปเพื่อขายต่อไป เป็นต้น

ตัวนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลในทางกฎหมายแล้วจะเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นผู้ใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 84¹⁷ ซึ่งมีผลในทางกฎหมายถ้าได้มีการกระทำความผิดลงตัวนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลที่ใช้ชาวบ้านหรือลูกจ้างกระทำความผิดในคดีป่าไม้ก็ต้องรับผิดเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดโดยตรง กล่าวคือรับผิดเหมือนเป็นคนลงมือกระทำความผิดเอง การกระทำความผิดโดยนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลเป็นการกระทำการเพื่อหวังผลกำไรจากการตัดไม้ทำลายป่า โดยมีความเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในด้านการติดสินบนเพื่อการอำนวยความสะดวกในการกระทำความผิด เช่นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ตำรวจ เป็นต้น ตัวพ่อค้าหรือนายทุน จะใช้ลูกจ้างหรือชาวบ้านเป็นผู้ลงมือตัดไม้ตามคำสั่ง การกระทำความผิดโดยบุคคลประเภทนี้มีความรุนแรงเพราะเป็นการกระทำเพื่อหวังผลกำไรเมื่อต้องการกำไรมากขึ้นก็ต้องตัดไม้เป็นปริมาณที่มากขึ้นตามไปด้วยส่งผลให้ป่าไม้ถูกทำลายมากขึ้น และในการดำเนินคดีเอาผิดกับผู้กระทำความผิดประเภทนี้เป็นการยากเพราะเหตุผลในหลาย

¹⁷ มาตรา 84 บัญญัติว่า

“ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดไม่ว่าด้วยการใช้ บังคับ ชูเกียรติ จ้าง วาน หรือยุยงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ผู้นั้นเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด

ถ้าผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดนั้นผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ ถ้าความผิดมิได้กระทำลง ไม่ว่าจะเพราะผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ยังไม่ได้กระทำหรือเหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

ประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดได้ หรือจะเป็นกรณีของการใช้เงินในการล้มคดีตั้งแต่ในชั้นของการจับกุม

4.4.3 ราษฎร

การกระทำความผิดโดยราษฎรนั้นมีที่มาจากหลายสาเหตุ อาทิเช่น ปัญหาในทางเศรษฐกิจ ปัญหาการต้องการที่ดินทำกิน หรือเป็นกรณีของการตัดไม้ตามคำสั่งของพ่อค้าหรือนายทุนโดยได้รับค่าจ้างซึ่งได้ทำกันเป็นอาชีพหลัก เป็นต้น บุคคลเหล่านี้มักเป็นผู้กระทำความผิดโดยตรง กล่าวคือเป็นผู้ลงมือตัดไม้ด้วยตัวเองโดยอาจตัดไม้เพื่อแลกกับค่าจ้างหรือตัดไม้เพื่อขายให้กับนายทุนเพื่อนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยผู้กระทำความผิดจำพวกนี้มักเป็นผู้ที่ถูกจับกุมและดำเนินคดี เมื่อพิจารณาจากตัวผู้กระทำความผิดทั้ง 3 ประเภทแล้วจะเห็นได้ว่ามีความเกี่ยวพันกันกล่าวคือ ตัวนายทุนหรือผู้ที่มีอิทธิพลจะเป็นผู้ที่ออกคำสั่งให้มีการกระทำความผิดโดยการจ้างชาวบ้านหรือลูกจ้างให้ทำการลักลอบตัดไม้โดยเป็นผู้ออกเงินทุนและเครื่องมือในการกระทำความผิดซึ่งในการกระทำความผิดจะมีการติดสินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิดเมื่อกระทำผิดแล้วตัวนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลก็ได้ผลประโยชน์อันมีจำนวนมากโดยจะแบ่งค่าจ้างให้กับลูกจ้าง และส่วนหนึ่งก็นำไปติดสินบนเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งผลประโยชน์ส่วนใหญ่จากการกระทำความผิดในคดีป่าไม้จะตกอยู่กับตัวนายทุนหรือผู้มีอิทธิพล

ดังนั้นในการกำหนดความผิดเกี่ยวกับคดีป่าไม้เป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายฟอกเงินนั้นก็เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดโดยมุ่งดำเนินการกับตัวนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลเป็นสำคัญ โดยกรณีของชาวบ้านหรือลูกจ้างนั้นแม้จะเป็นผู้กระทำความผิดโดยตรงแต่โดยมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดแล้วก็มีความต้องการเงินเช่นเดียวกันแต่ก็เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันเท่านั้นเมื่อเปรียบเทียบจำนวนเงินที่ได้จากการกระทำความผิดกับจำนวนที่นายทุนหรือผู้มีอิทธิพลได้รับแล้วแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฟอกเงินจึงมุ่งดำเนินการกับทรัพย์สินของนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลเป็นสำคัญ

4.5 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้

จากสภาพในปัจจุบันยังมีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยมาจากหลาย ๆ สาเหตุ และสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งนั่นก็คือสภาพบังคับของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนั้นไม่สามารถที่จะทำให้เกิดความเกรงกลัวต่อผู้กระทำความผิดได้ กล่าวคือในปัจจุบันผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการตัดไม้ทำลายป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดอันได้แก่พวกนายทุน หรือ ผู้มีอิทธิพล ซึ่งถือเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริงนั้นกฎหมายไม่สามารถเข้าไปเอาผิดกับบุคคลเหล่านี้ได้ ในหัวข้อนี้จะมาพิจารณาถึงสภาพปัญหาของกฎหมายที่ใช้บังคับกับความผิดประเภทนี้ว่ามีจุดบกพร่องอย่างไร โดยจะแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี คือ ปัญหาต่อตัวผู้กระทำความผิด กับ ปัญหาต่อทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด

4.5.1 ต่อตัวผู้กระทำความผิด

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับป่าไม้ต่อตัวผู้กระทำความผิด หมายถึง การบังคับโทษทางอาญาต่อตัวผู้กระทำความผิดนั่นเอง เนื่องจากสภาพของการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ที่กระทำโดยมีนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลังนั้นโดยส่วนใหญ่มักจะกระทำเป็นขบวนการ กล่าวคือเป็นการกระทำความผิดที่มีนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังในการกระทำความผิด โดยบุคคลเหล่านี้จะมีการใช้หรือจ้างวานให้ชาวบ้านหรือผู้ใช้แรงงานเป็นผู้ที่ลงมือกระทำความผิดโดยตรง และกรณีเมื่อมีการจับกุมการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเกิดขึ้นก็จะจับกุมได้เฉพาะตัวลูกจ้างหรือชาวบ้านที่เป็นผู้กระทำความผิดโดยตรงเท่านั้น แต่ไม่ปรากฏให้เห็นว่ามีการสอบสวนขยายผลถึงตัวนายทุนผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด และกรณีถึงแม้จะมีความสงสัยว่านายทุนคนใดเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดแต่ด้วยข้อจำกัดของกฎหมายเช่น ขาดพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิด หรือมีการวิ่งเต้นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อล้มคดีก็ตามทำให้บุคคลเหล่านี้หลุดพ้นจากการบังคับใช้กฎหมายในทุก ๆ ขั้นตอน

4.5.2 ต่อทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดจากการกระทำความผิดในการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าถ้ากฎหมายฉบับใดมีบทบัญญัติในการริบทรัพย์สินไว้ก็ดำเนินการไปตามกฎหมายนั้นและทั้งนี้ยังสามารถดำเนินการตามประมวลกฎหมาย

อาญาได้ด้วย¹⁸ ในประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับการริบทรัพย์ ซึ่งเป็นโทษทางอาญาประเภทหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 (5) ที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด โดยหลักการริบทรัพย์สินทางอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 32 ถึง มาตรา 37 และเมื่อพิจารณาการริบทรัพย์ตามกฎหมายอาญา สามารถแยกได้เป็น 4 ลักษณะดังนี้

(1) ทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด ตามกฎหมายแล้วตัวทรัพย์สินนั้นเป็นสิ่งผิดกฎหมายที่ห้ามไม่ให้บุคคลใด ๆ ทำขึ้น หรือห้ามการมีไว้ซึ่งเป็นไปตามมาตรการป้องกันมิให้ผู้ใดนำทรัพย์สินนั้นไปใช้กระทำความผิดอีก เพราะเป็นทรัพย์ที่ผิดกฎหมายด้วยตัวของทรัพย์สินนั่นเอง เช่น ยาเสพติด เงินตราปลอม ปืนที่ไม่มีทะเบียน เป็นต้น การริบทรัพย์สินในลักษณะนี้เป็นไปตามมาตรา 32 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยบัญญัติให้ศาลต้องมีคำสั่งริบทรัพย์สินประเภทนี้เสมอไป ไม่ว่าจะเป็นของผู้กระทำความผิดหรือไม่ และจะมีผู้กระทำความผิดถูกลงโทษตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม

(2) ทรัพย์สินที่มีไว้หรือได้ใช้ในการกระทำความผิด กรณีนี้ตัวทรัพย์สินมิใช่สิ่งที่ผิดกฎหมายในตัวเอง แต่การลงโทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (1) เป็นไปเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด เช่น การใช้อาวุธมีดฆ่าหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น ศาลสามารถริบมีดนั้นได้ และบางกรณีการริบทรัพย์สินเป็นไปเพื่อตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดนำทรัพย์สินนั้นมากระทำความผิดได้อีก เช่น ใช้อุปกรณ์ในการลักทรัพย์ การริบทรัพย์ประเภทนี้เป็นดุลพินิจของศาลว่าจะริบหรือไม่ แต่มีข้อยกเว้นที่จะไม่ริบ หากเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่ไม่รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดด้วย

(3) ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด กรณีนี้การริบทรัพย์สินมุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดโดยตรง โดยไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดของตน และเป็นการตัดแรงจูงใจผู้กระทำความผิดไม่ให้ไปกระทำความผิดอีก เช่น ริบเงินที่ได้มาจากการรับจ้างขนของหนีภาษี การริบทรัพย์สินในลักษณะนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (2) และศาลมีอำนาจที่จะริบทรัพย์สินดังกล่าวหรือไม่ก็ได้ โดย

¹⁸ มาตรา 17 ประมวลกฎหมายอาญา กำหนดให้นำบทบัญญัติในภาค 1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา นำไปใช้กับกฎหมายอื่นได้ด้วย

มีบทยกเว้นไว้ว่า ทรัพย์สินดังกล่าวจะไม่ริบหากเป็นของผู้อื่นซึ่งไม่ได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดนั้นด้วย

(4) โทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 34 เป็นเรื่องการริบทรัพย์สินที่เรียกเอาทรัพย์สินหรือให้ทรัพย์สินกันในการทุจริตต่อหน้าที่ราชการหรือเป็นทรัพย์สินที่ให้ในการจูงใจให้บุคคลกระทำความผิด เพราะทรัพย์สินเหล่านี้อาจเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิดตามมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้อยู่แล้ว แต่มาตรา 34 ได้บัญญัติขึ้นมาเพื่อบังคับให้มีการริบทรัพย์สินทั้งสิ้น ไม่ให้ศาลใช้ดุลพินิจอย่างกรณีตามมาตรา 33 ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่ง คือ ในตอนท้ายของมาตรา 34 (2) สำหรับทรัพย์สินที่ให้เป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิดซึ่งถือเป็นเรื่องพิเศษเพราะการให้ทรัพย์สินหลังการกระทำความผิดแล้วนั้นไม่เป็นความผิดไม่เข้าหลักเกณฑ์เป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิด จึงต้องบัญญัติไว้เป็นกรณีพิเศษ

การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญานี้ เมื่อศาลมีคำสั่งริบแล้วให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 35 บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ได้บัญญัติมาตรการในการริบทรัพย์สินจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้นั้น มีจุดอ่อนหรือช่องโหว่ซึ่งทำให้การริบทรัพย์สินไม่สามารถครอบคลุมถึงเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่ได้มาจากการกระทำความผิดอันมีมูลค่ามหาศาล เพราะเหตุผลที่ว่าบรรดามาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายฉบับต่างๆ ที่มุ่งคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้นั้นเป็นมาตรการริบทรัพย์สินในทางอาญากล่าวคือการริบทรัพย์สินในทางอาญานั้นถือเป็นโทษในทางอาญาประเภทหนึ่ง ฉะนั้น เมื่อจะลงโทษริบทรัพย์สินก็จะต้องมีการพิสูจน์ความผิดของเจ้าของทรัพย์สินให้ได้เสียก่อน¹⁹ เว้นแต่ เป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ผู้ใดทำ หรือมีไว้เป็นความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะ เป็นของผู้กระทำความผิด หรือมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา

32

¹⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1814/2543 (ประชุมใหญ่) ศาลฎีกาวางหลักว่าจะต้องมีการฟ้องถึงการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่จะริบในคดีที่กำลังพิจารณาจึงจะริบได้

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับการรับทรัพย์ในกฎหมายที่เกี่ยวกับการป่าไม้มีดังต่อไปนี้

1. พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484

“มาตรา 74 บรรดาไม้และของป่าอันได้มาหรือมีไว้เนื่องจากการกระทำ ความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้และสิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ และสิ่งอื่นใด บรรดาที่ทำด้วยไม้หวงห้าม ที่มีไว้เนื่องจากการกระทำ ความผิดตามมาตรา 53 ตริ ให้ริบเสียทั้งสิ้น

มาตรา 74 ทวิ บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือ เครื่องจักรกลใด ๆ ซึ่งบุคคลใดใช้ในการกระทำ ความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำ ความผิด ตามมาตรา 11 มาตรา 48 มาตรา 54 หรือมาตรา 69 ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

2. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พุทธศักราช 2507

“มาตรา 35 บรรดาไม้ ของป่า เครื่องมือ เครื่องใช้ อาวุธ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใด ๆ ซึ่งบุคคลใช้ หรือได้มาโดยการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ริบเสียทั้งสิ้นโดยไม่คำนึงว่าเป็นของผู้กระทำผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่”

3. พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พุทธศักราช 2504

“มาตรา 29 บรรดาอาวุธ เครื่องมือ เครื่องใช้ และยานพาหนะใด ๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำ ความผิดตามมาตรา 16(1) ฐานแผ้วถาง หรือเผาป่า หรือมาตรา 16(2) ฐานทำ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งไม้ หรือตามมาตรา 16(3) ฐานทำ ให้เป็นอันตรายต่อสัตว์ หรือตามมาตรา 16(4) ฐานทำ ให้เป็นอันตราย หรือเสื่อมสภาพแก่ดิน หิน กรวด หรือ หวาย ให้ริบเสียทั้งสิ้นโดยไม่คำนึงว่าเป็นของผู้กระทำ ความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่”

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายดังกล่าวข้างต้นแล้วจะสังเกตได้ว่ามาตรการริบทรัพย์สินของบรรดากฎหมายทั้งหมดจะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ ทรัพย์สินที่กฎหมายมุ่งจะดำเนินการริบนั้นก็คือ ทรัพย์สินที่ได้เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดโดยตรง เช่น ไม้หวงห้าม เครื่องใช้ ยานพาหนะ หรืออุปกรณ์ซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิดโดยตรงเท่านั้น แต่ไม่มีกฎหมายฉบับใดเลยที่จะมีเจตนารมณ์ที่มุ่งดำเนินการริบในกรณีของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ต่างๆ ที่การได้มาซึ่งทรัพย์สินดังกล่าวถือเป็นมูลเหตุจูงใจหลักที่ทำให้เกิดการกระทำความผิด เช่น การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 16 (13) ฐานเข้าไปดำเนินการใดๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติ เพื่อหาผลประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งบางกรณีมีการบุกรุกอุทยานแห่งชาติเพื่อสร้างสถานที่พักตากอากาศโดยมุ่งหวังผลกำไรจากลูกค้าแต่ผลประโยชน์ที่ได้มาก็ไม่มีมาตรการของกฎหมายที่จะเข้าไปดำเนินการกับทรัพย์สินเหล่านั้นได้เลย ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะมาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายดังกล่าวยังมุ่งไปในแนวทางของการริบทรัพย์สินในทางอาญาเป็นหลักซึ่งการริบทรัพย์สินในทางอาญานั้นจะต้องผูกติดอยู่กับการพิสูจน์ความผิดของเจ้าของทรัพย์สินเป็นหลัก (เว้นแต่ทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิด) เมื่อพิสูจน์ความผิดเจ้าของทรัพย์สินได้จึงจะสามารถริบทรัพย์สินนั้นๆ ได้ อาทิ ในกรณีของการริบทรัพย์สินตามมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด กล่าวคือศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจได้ แต่ทั้งนี้จำเลยจะต้องกระทำความผิดจึงจะริบได้ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 812/2514 ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติป่าไม้ และขอให้ริบไม้ของกลาง ศาลยกฟ้องเพราะฟังว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด เมื่อฟังไม่ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด จะริบไม้ของกลางไม่ได้ จึงทำให้โทษริบทรัพย์สินตามมาตรา 74 เป็นโทษอุปกรณ์ ซึ่งจะแตกต่างกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32 ซึ่งเป็นการริบโดยเด็ดขาด เพราะทรัพย์สินที่ริบเป็นทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด เป็นการริบโดยไม่ต้องคำนึงว่าทรัพย์สินเป็นของผู้ใด มีผู้กระทำความผิดหรือมีผู้ถูกลงโทษหรือไม่

ความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยเมื่อผู้กระทำความผิดได้เงินหรือทรัพย์สินมาจากการกระทำความผิดแล้วก็ต้องมีการนำเงินไปเปลี่ยนสภาพโดยการจำหน่ายจ่ายโอน ไปยังบุคคลที่สาม หรือนำไปลงทุนในธุรกิจที่ถูกกฎหมายต่อไป อันจะกระทบต่อระบบเศรษฐกิจที่ถูกกฎหมาย แต่เมื่อพิจารณาจากกฎหมายดังที่ได้กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายไม่ได้ครอบคลุมไปถึงตัวทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ที่ได้มาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้และภายหลังได้มีการโอนหรือเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ไปยังบุคคลอื่นในลักษณะของการฟอกเงินดังกล่าว ทั้งนี้แม้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 (2) จะกำหนดให้สามารถริบทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด กฎหมายใช้คำว่า "โดย" ทำให้เข้าใจว่า

น่าจะหมายถึงทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดโดยตรง ในกรณีถ้าทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด แต่ภายหลังมีการเปลี่ยนสภาพ หรือเปลี่ยนสถานะไปเป็นของบุคคลอื่นกฎหมายก็ไม่สามารถไปดำเนินการได้ เมื่อกฎหมายมีข้อจำกัดดังกล่าวจึงทำให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ไม่บรรลุผลได้อย่างสมบูรณ์ เพราะผู้กระทำความผิดไม่รู้สึกเกรงกลัวต่อกฎหมายและเมื่อชั่งน้ำหนักกระหว่างการที่จะต้องถูกลงโทษตามกฎหมายกับทรัพย์สินที่ได้มานั้นคุ้มค่าที่จะทำผิดต่อไป และทั้งนี้ประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญก็คือ ผู้กระทำความผิดที่แท้จริงในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ที่สำคัญ ได้แก่ พวกนายทุนไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลหรือผู้มีอิทธิพลไม่ว่าระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ แทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่จะไปเอาผิดกับบุคคลดังกล่าวได้ ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลในด้านของอิทธิพลทางการเงิน พยานหลักฐานที่จะพิสูจน์เอาผิด หรือมาตรการทางกฎหมายโดยเฉพาะมาตรการในการริบทรัพย์สิน

ปัญหาของมาตรการริบทรัพย์สินในทางอาญานั้นมีข้อจำกัดที่สำคัญดังนี้

(1) ปัญหาในกรณีที่มีการริบทรัพย์สินในทางอาญานั้นถือว่าเป็นโทษอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ซึ่งเมื่อการริบทรัพย์สินเป็นโทษดังนั้นการที่จะริบทรัพย์สินได้ก็จะต้องมีการพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ได้เสียก่อน (ในกรณีที่ไม่ใช่ทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิด) โดยการพิสูจน์ความความนั้นภาระการพิสูจน์ (Berdens of proof) ก็ตกแก่ฝ่ายโจทก์ที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง เมื่อหลักการในการดำเนินคดีอาญาเป็นเช่นนี้ย่อมเป็นการยากที่จะสามารถดำเนินการกับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ที่ได้มาจากการกระทำความผิด

ในคดีความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้นั้นเป็นการยากอย่างยิ่งที่จะดำเนินการกับตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงซึ่งเป็นผู้ที่มีอิทธิพล หรือเป็นพวกนายทุน ซึ่งบุคคลพวกนี้จะเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังในการกระทำความผิดโดยจะใช้บุคคลอื่นเป็นผู้กระทำความผิดโดยตรง อาจเป็นชาวบ้านในพื้นที่หรือลูกจ้าง และเมื่อได้เงินหรือทรัพย์สินมาจากการกระทำความผิดก็จะนำไปแปลงสภาพเป็นทรัพย์สินอื่นๆ หรือมีการจำหน่ายจ่ายโอนไปให้แก่บุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นญาติ หรือบุคคลใกล้ชิด จะเห็นได้ว่าแทบจะไม่มีทางเลยที่กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ที่จะสามารถเข้าไปดำเนินการกับบุคคลหรือทรัพย์สินเหล่านั้นได้ ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดของกฎหมายเหล่านั้นที่การริบทรัพย์สินยังต้อง

ผูกติดอยู่กับการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด เพราะเป็นมาตรการในการริบทรัพย์ทางอาญา

(2) ปัญหาในกรณีที่ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดมีการเปลี่ยนแปลงสภาพไป หรือมีการจำหน่าย จ่ายโอนไปยังบุคคลอื่น ปัญหานี้เป็นปัญหาอีกประการในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดซึ่งถือเป็นปัญหาใหญ่ของการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ เพราะเหตุผลที่ว่าความผิดดังกล่าวส่วนใหญ่ผู้กระทำความผิดจะเป็นพวกที่มีอิทธิพล หรือนายทุนที่กระทำความผิดโดยต้องการผลประโยชน์ที่เป็นเงินได้จากการกระทำความผิดซึ่งมีจำนวนมหาศาล อาทิเช่น กรณีไม้ป่าสาละวิน ซึ่งเมื่อมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดคือเงินหรือทรัพย์สิน แต่กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ไม่สามารถไปดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นได้ จึงไม่มีทางเลยที่ผู้กระทำความผิดจะเกรงกลัวต่อกฎหมาย ซึ่งเมื่อผู้กระทำความผิดได้เงินหรือทรัพย์สินมาจากการกระทำความผิดแล้วมีการโอนหรือเปลี่ยนแปลงสภาพเงิน หรือทรัพย์สินนั้น ซึ่งการริบทรัพย์สินในทางอาญาศาลได้ตีความอย่างแคบว่าทรัพย์สินที่บุคคลได้มาโดยการกระทำความผิด หมายความว่าทรัพย์สินที่ได้มาโดยตรงเท่านั้น แต่ถ้าทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรงต่อมาภายหลังได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปแล้วศาลจะไม่ริบทรัพย์สินดังกล่าวโดยสามารถเทียบเคียงได้กับแนวคำพิพากษาศาลฎีกา เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 998/2536 เป็นกรณีของการปล้นทรัพย์แล้วนำทรัพย์ดังกล่าวไปจำหน่าย ด้รับจำหน่ายมิใช่ทรัพย์ที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด ศาลไม่มีอำนาจริบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 และทรัพย์สินที่ศาลมีอำนาจสั่งริบจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด ซึ่งหมายความว่า จะต้องมีการฟ้องจำเลยในความผิดดังกล่าวและได้มีการพิสูจน์ความผิดนั้นต่อศาลแล้ว และศาลได้พิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิด จึงจะริบทรัพย์สินนั้นได้²⁰ (ฎีกาที่ 121/2541) ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้การริบทรัพย์สินในทางอาญาจึงถูกจำกัดอยู่ภายในกรอบดังที่กล่าวมาทำให้การบังคับใช้กฎหมายกับผู้แสวงหาประโยชน์จากการทำลายทรัพยากรป่าไม้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์

²⁰ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พฤษภาคม 2546, หน้า

4.6 เปรียบเทียบความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินกับทรัพย์สินในปัจจุบัน

รูปแบบการกำหนดความผิดมูลฐานฟอกเงินนั้น ๆ มีอยู่ 2 ระบบคือ ระบบระบุบัญชีรายชื่อข้อหาที่เป็นความผิดมูลฐาน เช่น ประเทศอินโดนีเซียมี 15 ข้อหา ประเทศฟิลิปปินส์มี 14 ข้อหา ประเทศมาเลเซียมีกว่า 100 ข้อหา เป็นต้น กับอีกระบบหนึ่ง คือ ระบบครอบคลุมคดีอาญาทั้งหมดโดยไม่ระบุบัญชีข้อหา แต่อาจจะระบุว่าเป็นคดีอาญาร้ายแรง หรืออาจจะกำหนดเป็นโทษขั้นต่ำ หรือขั้นสูง สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดไว้ในกฎหมายฟอกเงิน คือ Money Laundering Control Act 1986 และนอกจากนี้ความผิดอาญาร้ายแรงหรือ felony ตามกฎหมายอาญาสหรัฐคือความผิดที่มีโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 1 ปี ถือเป็นความผิดมูลฐานทั้งสิ้น ในกรณีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทยได้ใช้ระบบในการกำหนดความผิดมูลฐานแบบระบุบัญชีรายชื่อข้อหาที่เป็นความผิดมูลฐานซึ่งในปัจจุบันมีอยู่ด้วยกัน 8 ความผิดมูลฐาน

สำหรับกรณีสมมติฐานที่ว่าสมควรจะกำหนดความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้เป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือไม่นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับความผิดมูลฐานที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อหาข้อสรุปว่าความผิดมูลฐานดังกล่าวมีหลักเกณฑ์สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดความผิดมูลฐานหรือไม่ เพราะความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นมีหลักเกณฑ์ที่เป็นตัวกำหนดว่าความผิดฐานนั้น ๆ มีความเหมาะสมและความจำเป็นที่จะกำหนดเป็นความผิดมูลฐานหรือไม่ โดยจะแสดงตารางเปรียบเทียบความผิดมูลฐานในปัจจุบันกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดมูลฐานเพื่อให้เห็นถึงจุดร่วมของฐานความผิดดังกล่าวอันจะนำไปสู่การวิเคราะห์เปรียบเทียบกับความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ต่อไป ดังต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักเกณฑ์ในการ กำหนดความ ผิดมูลฐาน ความ ผิดมูลฐาน ในปัจจุบัน	1.มีลักษณะ เป็นองค์กร อาชญากรรม หรือเครือข่าย ข้ามชาติ	2.มี ผลตอบแทน สูงมาก	3.มีลักษณะ เป็นเรื่องยาก มากที่จะนำ กฎหมายทั่วไป มาดำเนินการ ลงโทษได้	4.มีลักษณะกระทบ ต่อความมั่นคงทาง เศรษฐกิจและสังคม ของประเทศชาติ โดยรวม
1.ความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด ฯ	✓	✓	✓	✓
2.ความผิดเกี่ยวกับ เพศ ฯ	✓	✓	✓	✓
3.ความผิดเกี่ยวกับ การฉ้อโกงประชาชน ตามประมวลกฎหมาย อาญา ฯ	✓	✓	✓	✓
4.ความผิดเกี่ยวกับ การยกยอกฉ้อโกง ตามกฎหมายว่าด้วย ธนาคารพาณิชย์ ฯ	✓	✓	✓	✓
5.ความผิดต่อ ตำแหน่งหน้าที่ ราชการ ฯ	✓	✓	✓	✓
6.ความผิดเกี่ยวกับ การกรรโชก หรือรีด เอาทรัพย์สิน ฯ	✓	✓	✓	✓
7.ความผิดเกี่ยวกับ ศุลกากร	✓	✓	✓	✓
8.ความผิดเกี่ยวกับ การก่อการร้าย	✓	✓	✓	✓

เมื่อพิจารณาจากจุดร่วมของความผิดมูลฐานทั้ง 8 ความผิดมูลฐานดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีองค์ประกอบครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดความผิดมูลฐานทั้ง 4 ประการ และในกรณีของความผิดมูลฐานเกี่ยวกับการป่าไม้ในประเด็นที่ว่ามีความเหมาะสมที่จะนำมากำหนดเป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือไม่ จำเป็นที่จะต้องมองเปรียบเทียบกับความผิดมูลฐานในปัจจุบันว่ามีจุดร่วมเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทั้ง 4 ประการดังกล่าวหรือไม่ ถ้ามีลักษณะครบทั้ง 4 ประการ ความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ก็เหมาะสมที่จะกำหนดเป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วยเช่นเดียวกัน โดยจะมาวิเคราะห์ในส่วนของความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้กับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดความผิดมูลฐานต่อไป

4.7 เปรียบเทียบหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดมูลฐานกับความผิดเกี่ยวกับป่าไม้

การที่รัฐจะกำหนดให้ความผิดฐานใดเป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นความผิดดังกล่าวจะต้องมีคุณลักษณะหรือหลักเกณฑ์ที่มีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดความผิดมูลฐาน และในกรณีของความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ก็เช่นเดียวกันถ้ารัฐจะกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ก็ต้องพิจารณาว่าลักษณะของความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้มีหลักเกณฑ์ครบถ้วนหรือเปล่า โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

4.7.1 เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมหรือเครือข่ายข้ามชาติ

ความผิดลักษณะนี้มักจะเป็นคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมที่มีผู้กระทำผิดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปกระทำเป็นขบวนการ มีการวางแผนกันล่วงหน้า ตัวการใหญ่หรือผู้บงการอยู่เบื้องหลังมักจะหลุดรอดจากกฎหมาย เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดเชื่อมโยงไปถึง บุคคลที่ถูกจับได้จึงมักจะเป็นผู้ปฏิบัติการซึ่งจะเป็นลูกน้องระดับล่างความผิดลักษณะนี้ เช่น ความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงและเด็ก การค้าอาวุธสงคราม ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ เหมืองแร่ และน้ำมัน เป็นต้น การตัดไม้ทำลายป่า ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดไม้ทำลายป่าจริงๆ คือ ชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ซึ่งได้รับการว่าจ้างจากนายทุนให้ทำการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า โดยชาวบ้านในบางพื้นที่ยึดการตัดไม้ทำลายป่าเป็นอาชีพก็มี อาทิเช่น บ้านสบจาง

หนึ่งในหลาย ๆ หมู่บ้านที่ขึ้นชื่อแทบทุกครัวเรือนล้วนมีอาชีพตัดไม้ทำลายป่า จนแทบเรียกได้ว่าเป็นหมู่บ้านไม้เถื่อน เหมือนกับอีกหลายหมู่บ้านทั้ง อำเภอองาว อำเภอเถิน อำเภอเสริมงาม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นอาชีพตกทอดจากรุ่นสู่รุ่นจากปู่ย่าตายายสู่พ่อแม่ลูกหลาน²¹ นั้นย่อมเป็นการแสดงให้เห็นว่าการตัดไม้ทำลายป่าประกอบด้วยผู้กระทำความผิดสองประเภท คือ ตัวนายทุนซึ่งเป็นผู้คอยสั่งการ กับชาวบ้านหรือลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ กล่าวคือเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ตัดไม้ นั่นเอง เพราะโดยลักษณะการกระทำความผิดแล้วเป็นไปได้เลยที่ตัวนายทุนจะเป็นคนลงมือตัดไม้ด้วยตัวเอง การกระทำจึงต้องมีลักษณะที่เป็นขบวนการ มีบุคคลที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก มีการแบ่งหน้าที่กันทำ และกรณีเมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิดก็จะสามารถจับกุมได้เฉพาะบุคคลที่เป็นผู้ตัดไม้ทำลายป่าซึ่งได้แก่ชาวบ้านนั่นเอง และเป็นการยากที่จะสืบสาวไปถึงตัวการที่แท้จริงได้ เพราะรูปแบบของการกระทำความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ โดยลักษณะของการกระทำความผิดแล้วจะต้องกระทำกันเป็นระบบ เป็นกระบวนการ โดยจะมีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบเพื่อให้การกระทำความผิดบรรลุวัตถุประสงค์ไปได้ กรณีจะแตกต่างไปจากการกระทำความผิดโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การลักทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ เป็นต้น ที่บุคคลเพียงคนเดียวก็สามารถกระทำความผิดดังกล่าวได้ แต่การกระทำความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ในลักษณะที่เป็นองค์การอาชญากรรมนั้นไม่สามารถที่บุคคลเพียงคนเดียวจะกระทำได้

4.7.2 เป็นความผิดที่มีลักษณะของอาชญากรรมมีผลตอบแทนในวงเงินที่สูง

ถ้าไม่มีผลประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินหรือเงินได้อັນมีจำนวนมาก เป็นมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดในคดีป่าไม้แล้วความผิดประเภทนี้ก็คงไม่มีความรุนแรงอย่างเช่นในปัจจุบัน แต่ทั้งนี้เพราะเงินได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้นั้นมีจำนวนมาก อันเนื่องมาจากความต้องการบริโภคทรัพยากรประเภทนี้มีความต้องการสูงมากขึ้นตามสภาพ

²¹ ชาตรี ทาไชยวงศ์ ,กองทุน 1 ล้าน แห่เงินกู้ชาวบ้านซื้อเกวียนรับจ้างขนไม้เถื่อน ปัญหาเรื้อรังต้องรีบสะสาง, เดลินิวส์ วันศุกร์ที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 หน้า 33.

สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เฉพาะในพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดแพร่ นั้นในแต่ละวันจะมีไม้ออกจากป่าคิดเป็นมูลค่าราว 5 แสนบาท ปีหนึ่งๆ ก็ตกประมาณ 200 ล้านบาท²²

4.7.3 เป็นความผิดที่มีลักษณะที่เป็นเรื่องยากมากที่จะนำกฎหมายทั่วไปมาดำเนินลงโทษได้

แม้การกระทำความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้จะมีกฎหมายออกมาคุ้มครองและมีมาตรการในการลงโทษผู้ฝ่าฝืนแต่จากการศึกษาพบว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายแต่ละฉบับนั้นใน ส่วนมาตรการที่มุ่งลงโทษต่อตัวบุคคลผู้กระทำความผิด เช่น โทษจำคุก นั้นมีความเหมาะสมอยู่ แต่มาตรการในส่วนของการริบทรัพย์นั้นผู้เขียนพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นโทษที่มุ่งดำเนินการเอา กับตัวทรัพย์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยตรงเท่านั้น กล่าวคือ จะมุ่งดำเนินการกับพวกเครื่องมือ เครื่องใช้ในการกระทำความผิด ยานพาหนะ เป็นต้น โดยกฎหมายไม่ได้คำนึงถึงทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดในกรณีที่มีการเปลี่ยนสภาพไป อาจจะเป็นการจำหน่ายจ่ายโอนไปยังบุคคลอื่น ทั้งที่มูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้นั้นก็คือการต้องการนำไม้หรือ ผลผลิตจากไม้ไปขายเพื่อให้ได้ทรัพย์สินในรูปเงินทอง หรือทรัพย์สินอย่างอื่นกลับมา เมื่อมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดคือ ทรัพย์สินเงินทองที่มีมูลค่ามหาศาล แต่เมื่อมาพิจารณามาตรการทางกฎหมายในกรณีของโทษริบทรัพย์เงินตามกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละฉบับ กลับพบกับข้อจำกัดในหลาย ๆ ประการดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลที่ว่า การริบทรัพย์เป็นโทษในทางอาญาประเภทหนึ่งฉะนั้นเมื่อจะมีการลงโทษริบทรัพย์ก็จะต้องมีการพิสูจน์ ความผิดของจำเลยให้ได้เสียก่อน แม้มาตรการในการริบทรัพย์ที่มีอยู่จะเป็นการตัดความสามารถ ในการกระทำความผิดโดยการริบเครื่องมือเครื่องใช้ในการกระทำความผิด ยานพาหนะ แต่ก็ทำได้ แค่บางส่วนเท่านั้น และถือเป็นส่วนที่เล็กน้อยอย่างมากเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ ที่ผู้กระทำความผิดจะได้จากการกระทำความผิดในคดีป่าไม้

ปัญหาประการที่สำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้เป็นเรื่องที่บรรลุผลสำเร็จได้ยากเพราะการกระทำความผิดประเภทนี้มักจะมีบุคคลที่มีอิทธิพลไม่ว่าอิทธิพลทางการเมืองหรืออิทธิพลทางการเงินก็ล้วนแล้วแต่

²²วันชัย ดันติวิทยาพิทักษ์ ,ก่อนจะไม่มีลมหายใจสำหรับพวงนี้, สำนักพิมพ์สารคดี ก้นยายน 2535 ,หน้า 161.

เป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด ซึ่งเป็นคนที่คอยบงการให้มีการกระทำความผิดอยู่ โดยบุคคลพวกนี้สามารถที่จะสร้างเกราะป้องกันตัวเองจากการบังคับใช้กฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการติดสินบนเจ้าหน้าที่ หรือใช้อำนาจมืด ก็ตามแต่ ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถดำเนินการกับผู้กระทำความผิดได้ การบังคับใช้กฎหมายก็ไม่ใช่เป็นผลได้จริงในทางปฏิบัติ

4.7.4 เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยส่วนรวม

ผลกระทบจากการทำลายป่าไม่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมโดยส่วนรวม กล่าวคือ การตัดไม้ทำลายป่านั้นเมื่อใดที่เกิดผลร้ายขึ้นมากก็จะส่งผลกระทบต่อสังคมในมุมกว้างไม่เฉพาะแต่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น อาทิ เมื่อมีการตัดไม้ทำลายป่าจนพื้นที่ใดเข้าสู่ภาวะวิกฤตก็จะส่งผลกระทบต่อความสมดุลทางธรรมชาติ เมื่อเข้าสู่หน้าฝนก็จะมีภัยพิบัติอันเกิดจากธรรมชาติดังที่เห็นกันอยู่ ทำให้น้ำป่าไหลหลาก เกิดน้ำท่วมฉับพลัน เพราะไม่มีต้นไม้ที่คอยชะลอความเร็วของกระแสน้ำอันจะนำมาสู่ความเสียหายอย่างมากมายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนทั่วไป และกรณีเมื่อมีความเสียหายจากภัยพิบัติจากธรรมชาติก็จะต้องเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเข้ามาช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งเมื่อเกิดความเสียหายเกิดขึ้นในแต่ละครั้งรัฐจะต้องสูญเสียงบประมาณไปเป็นจำนวนมากในการที่จะต้องใช้ในการบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน แทนที่จะใช้งบประมาณเหล่านั้นไปใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านอื่นๆ และทั้งนี้การตัดไม้ทำลายป่าก็ยังได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย กล่าวคือเมื่อพื้นที่ใดถูกตัดไม้ทำลายป่าอย่างรุนแรงทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาลก็จะก่อให้เกิดความแห้งแล้งตามมาเมื่อเป็นเช่นนี้ก็ส่งผลกระทบต่อเกษตรกร ชาวสวนผลไม้ที่ใช้ในการเกษตรต่าง ๆ ทำให้พืชผลทางการเกษตรเสียหายอันนำไปสู่ความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติโดยรวม

4.8 ความจำเป็นในการกำหนดความผิดเกี่ยวกับป่าไม้เป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายฟอกเงิน

การที่จะสรุปว่าการเพิ่มความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้เป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมหรือไม่นั้น สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งนั้นควรจะต้องพิจารณาว่าเมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

แล้วผลสัมฤทธิ์ของการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เป็นอย่างไรบ้าง โดยในการพิจารณามีหลักเกณฑ์ 3 ประการ ดังนี้

1. กฎหมายฉบับนี้สามารถบังคับได้จริงหรือไม่

ในตอนแรกที่กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีผลใช้บังคับก็เกิดกรณีที่ต้องตีความว่ากฎหมายฉบับนี้สามารถมีผลย้อนหลังไปใช้บังคับกับการกระทำความผิดก่อน

กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับได้หรือไม่ ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 40-41/2546 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2546 สรุปได้ว่ากฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ในส่วนของการดำเนินคดีกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นแม้ทรัพย์สินนั้นจะได้มาก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับก็ตาม กฎหมายฟอกเงินก็สามารถเข้าไปดำเนินคดีได้ เพราะมาตรการในการยึดทรัพย์ทางแพ่ง (CIVIL FORFEITURE MEASURE) นั้นเป็นมาตรการพิเศษที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อมุ่งดำเนินการกับตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเป็นหลัก มิได้มุ่งดำเนินคดีกับตัวบุคคลแต่อย่างใด จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 32 แต่อย่างใด จึงสามารถให้ย้อนหลังไปดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานที่ได้มาก่อนวันที่กฎหมายฟอกเงินมีผลใช้บังคับได้ และจากการดำเนินงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่ผ่านมานั้นสามารถพิสูจน์เห็นได้ถึงผลสัมฤทธิ์ว่ากฎหมายฉบับนี้สามารถบังคับใช้ได้จริง โดยสามารถพิจารณาได้จากรายงานผลการดำเนินงานที่สำคัญของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในรอบปี พ.ศ. 2546 (1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2546) โดยในด้านการสืบสวน สอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตั้งแต่วันที่ 27 ตุลาคม 2543 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2546 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้ดำเนินคดีทั้งสิ้น 246 คดี ดังนี้

ปี พ.ศ. คดี	2543	2544 (สะสม)	2545 (สะสม)
1. ยาเสพติด	10	45	108
2. ค้าหญิงและเด็ก	-	1	1
3. ยักยอก/ฉ้อโกง	-	2	2
4. ศุลกากร	-	5	5
5. ทุจริตต่อหน้าที่	-	1	1
รวม	10	54	117
มูลค่าทรัพย์สิน	21.13 ล้านบาท	529.41 ล้านบาท	1,237.61 ล้านบาท

สำหรับมูลค่าทรัพย์สินที่ยึดและอายัดไว้มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 2,328.47 ล้านบาท²³

2. การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือไม่

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินถือเป็นมิติใหม่ของสังคมในการปราบปรามผู้กระทำความผิดต่าง ๆ ที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งได้บ่อนทำลายประเทศไทยอย่างรุนแรง และเมื่อกฎหมายฟอกเงินได้มีผลใช้บังคับก็สามารถเข้าไปดำเนินการกับการกระทำความผิดประเภทนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากฎหมายฟอกเงินมุ่งดำเนินการกับการกระทำความผิดที่มีมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดที่มุ่งต่อเงินได้จากการกระทำความผิดที่มีมูลค่ามหาศาล ซึ่งกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่เดิมนั้นไม่สามารถเข้าไปดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพ หรือมีการจำหน่าย จ่าย โอนไปยังบุคคลอื่น อันทำให้การปราบปรามการกระทำความผิดไม่ประสบความสำเร็จ แต่เมื่อมีกฎหมายฟอกเงินออกมาบังคับใช้ทำให้การปราบปรามมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การกระทำความผิดลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด อันจะ

²³ รายงานผลการดำเนินงานที่สำคัญของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในรอบปี พ.ศ.2546 (1 มกราคม 2546 – 31 ธันวาคม 2546).

เป็นผลดีต่อสังคมโดยรวม กล่าวคือเมื่อการกระทำความผิดลดลงสังคมก็จะสงบร่มเย็นตามไปด้วย

3. กฎหมายฉบับนี้มีช่องโหว่หรือช่องว่างหรือไม่

ลักษณะเด่นของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็ได้แก่การนำมาตรการในการยึดทรัพย์ทางแพ่ง (civil forfeiture) มาใช้ซึ่งถือเป็นมาตรการที่มาอุดช่องว่างของการริบทรัพย์ตามกฎหมายที่ใช้บังคับกับความผิดมูลฐานต่าง ๆ โดยจะเห็นได้ว่ามาตรการริบทรัพย์ดังกล่าวนั้นถือเป็นโทษในทางอาญาประเภทหนึ่ง ซึ่งเมื่อเป็นโทษในทางอาญาการที่จะริบทรัพย์ใด ๆ ได้นั้นจะต้องมีการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดให้ได้เสียก่อน (เว้นแต่กรณีของทรัพย์ที่มีไว้เป็นความผิด) กล่าวคือการริบทรัพย์ในทางอาญายังผูกติดอยู่กับการพิสูจน์ความผิดของตัวบุคคลนั่นเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้การริบทรัพย์ในทางอาญาไม่สามารถไปดำเนินการกับตัวทรัพย์ที่มีการเปลี่ยนสภาพไปด้วยกระบวนการของการฟอกเงิน อันถือเป็นช่องว่างของกฎหมายที่ผู้กระทำความผิดใช้อาศัยในการหลีกเลี่ยงการบังคับใช้กฎหมาย แต่เมื่อมีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินออกมาใช้บังคับกฎหมายฉบับนี้ก็สามารถเข้าไปดำเนินการกับทรัพย์สินที่มีการเปลี่ยนสภาพหรือมีการเปลี่ยนมือไปได้ โดยการมุ่งพิสูจน์ความผิดเอาที่ตัวทรัพย์สินเป็นสำคัญ

โดยสรุปแล้วกฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายฉบับอื่น ๆ โดยตัวของมันเองไม่มีช่องว่างถ้าได้มีการบังคับใช้อย่างถูกต้องโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ หรือใช้กฎหมายฉบับนี้เพื่อเป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งบุคคลผู้บริสุทธิ์ จะเห็นได้ว่ากฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นกฎหมายที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อสังคมในยุคปัจจุบันที่การกระทำความผิดมีความสลับซับซ้อนและสร้างความเสียหายอย่างมหาศาลต่อสังคม เมื่อพิจารณาถึงผลดีของกฎหมายฟอกเงินที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติแล้วแล้วสามารถแยกได้เป็น 2 กรณีดังนี้

4.8.1 ในด้านการป้องกันและปราบปรามการทำลายทรัพยากรป่าไม้

เนื่องจากปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เป็นปัจจัยทำให้การปราบปรามการทำลายทรัพยากรป่าไม้ไม่ประสบความสำเร็จก็สืบเนื่องมาจากมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดประเภทนี้ได้แก่ "เงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้" นั่นเอง และ

ด้วยเหตุผลที่กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นเป็นกฎหมายที่มุ่งเอาผิดกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอันเป็นความผิดมูลฐาน กล่าวคือเมื่อมีการกระทำความผิดมูลฐานฐานหนึ่งฐานใดเกิดขึ้นอันนำมาซึ่งทรัพย์สินเงินทองและเมื่อมีการนำทรัพย์สินเหล่านั้นไปทำการเปลี่ยนแปลงสภาพด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งอันทำให้ทรัพย์สินเหล่านั้นหลุดพ้นจากการบังคับใช้กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ตามความผิดมูลฐานแต่ละฐานความผิดเพราะเหตุผลที่ว่าโทษรับทรัพย์สินตามกฎหมายดังกล่าวจะเป็นการริบทรัพย์สินซึ่งเป็นวิธีการในทางอาญา กล่าวคือจะมีการริบทรัพย์สินเหล่านั้นได้ต่อเมื่อมีการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดได้เสียก่อนถ้าไม่สามารถพิสูจน์ความผิดกับจำเลยได้ก็จะต้องปล่อยทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ประกอบกับทรัพย์สินที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปแล้วนั้นกฎหมายก็ไม่สามารถเอื้อมไปดำเนินการได้ ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมายเพราะตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นผู้กระทำความผิดในการทำลายทรัพย์สินการป่าไม้ซึ่งเป็นตัวการที่แท้จริงนั้นก็ ได้แก่ นายทุน หรือผู้มีอิทธิพลแทบทั้งสิ้นและการจะเอาผิดแก่บุคคลดังกล่าวย่อมเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เพราะบุคคลเหล่านี้จะหลุดพ้นการบังคับใช้กฎหมายในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นกรณีขาดพยานหลักฐานที่จะเอาผิด หรือปัญหาการติดสินบนเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น และเมื่อผลประโยชน์ที่ได้จากการทำลายทรัพย์สินการป่าไม้ยังเป็นสิ่งที่ล่อตาล่อใจบุคคลเหล่านี้ก็อยู่ก็เป็นการยากที่จะปราบปรามให้หมดสิ้นไปได้ แต่กรณีถ้ากฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถใช้บังคับกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินการป่าไม้แล้ว มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการกับตัวทรัพย์สินเป็นหลักจะเป็นการทำลายมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดของคนเหล่านั้น กล่าวคือ แม้จะเอาผิดกับตัวบุคคลไม่ได้ แต่กฎหมายยังสามารถดำเนินการยึดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้ตกเป็นของแผ่นดินเสีย จึงไม่มีประโยชน์อันใดที่ผู้กระทำความผิดจะกระทำความผิดต่อไปเพราะเมื่อได้กระทำความผิด แล้วได้ทรัพย์สินใด ๆ ตอบแทนกลับมาแต่ก็ถูกยึดหมดจึงไม่มีประโยชน์ที่จะกระทำความผิดต่อไปเพราะทำไปแล้วต่อมาทรัพย์สินก็ต้องถูกยึดอยู่ดี จึงเห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายดังกล่าวจะเป็นมาตรการที่จะทำความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้หมดไปหรืออย่างน้อยก็ลดปริมาณลงได้มากอันถือเป็นมาตรการในการป้องกันการทำลายทรัพย์สินการธรรมชาติซึ่งถือเป็นมาตรการในทางกฎหมาย และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยมาตรการของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามการทำลายทรัพย์สินการป่าไม้ต่อไป

4.8.2 เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย

จากสภาพของการบังคับใช้กฎหมายในกรณีของการริบทรัพย์ตามกระบวนการในทางอาญาที่ต้องประสบปัญหาในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดให้ได้เสียก่อนจึงจะสามารถริบทรัพย์ที่ได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือมีไว้ในกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 ทั้งนี้เพราะการริบทรัพย์เป็นโทษในทางอาญาอย่างหนึ่ง และกฎหมายที่ใช้บังคับกับความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ก็มีลักษณะเดียวกัน กล่าวคือมีปัญหาในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดแต่ไม่สามารถพิสูจน์ความผิดเจ้าของทรัพย์สินนั้นได้ หรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดได้มีการเปลี่ยนสภาพไปแล้ว มาตรการทางกฎหมายก็ไม่สามารถไปดำเนินการได้อันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางกฎหมาย แต่ทั้งนี้ปัญหาหรือข้อจำกัดทางกฎหมายดังกล่าวจะหมดไปถ้าความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ได้มีการกำหนดเป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพราะกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นมีมาตรการในการดำเนินการกับทรัพย์สินแม้ว่าทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดดังกล่าวจะมีการเปลี่ยนสภาพไปแล้วก็ครั้งก็ตามโดยมาตรการดังกล่าวเรียกว่า "มาตรการยึดทรัพย์ทางแพ่ง หรือ CIVIL FORFEITURE MEASURE" ซึ่งมาตรการนี้จะเป็นการดำเนินการเอาผิดกับตัวทรัพย์สิน (In Rem) เป็นหลักโดยไม่พิจารณาถึงความผิดของตัวเจ้าของทรัพย์สินนั้นแต่อย่างใด แต่เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นมีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ที่มาที่ไปของทรัพย์สินดังกล่าว และในกรณีของทรัพย์สินที่ได้มาก่อนวันที่กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีผลใช้บังคับ กล่าวคือได้มาก่อนวันที่ 19 สิงหาคม 2542 แต่กฎหมายฟอกเงินก็สามารถเข้าไปดำเนินการกับทรัพย์สินเหล่านั้นได้ไม่เป็นการขัดต่อหลักในกฎหมายอาญาที่ว่า จะใช้กฎหมายอาญาย้อนหลังไปเอาผิดกับการกระทำที่เกิดก่อนวันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้ไม่ได้ เพราะเหตุผลที่ว่ามาตรการในการริบทรัพย์ทางแพ่ง (CIVIL FORFEITURE MEASURE) ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นเป็นมาตรการในทางแพ่งไม่ใช่ในทางอาญาจึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 40-41/2546²⁴ ซึ่งได้วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานเอาไว้ ดังนั้นเมื่อกฎหมายฟอกเงินสามารถเข้าไปดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาก่อนวันที่กฎหมายฟอกเงินมีผลบังคับใช้ได้ก็จะส่งผลให้กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบังคับใช้ได้จริงในทางปฏิบัติและทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวต่อการที่จะกระทำผิดกฎหมาย และกฎหมายฉบับนี้ก็ถือเป็น

²⁴ สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40-41/2546 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2546.

อาวุธที่ใช้ทำลายมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดซึ่งถือเป็นฐานทางเศรษฐกิจของอาชญากรได้อย่างสิ้นเชิง

ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในมาตรการยึดทรัพย์สินทางแพ่งนั้นในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของทรัพย์สินกำหนดให้ภาระในการพิสูจน์ (Burden of Proof) ตกเป็นหน้าที่ของเจ้าของทรัพย์สิน ซึ่งจะมีความแตกต่างจากมาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายทั่วไปที่จะเป็นการริบทรัพย์สินในทางอาญาโดยโทษริบทรัพย์สินจะผูกติดอยู่กับการพิสูจน์ความผิดของตัวจำเลย ในการพิสูจน์ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินถ้าพิสูจน์ที่มาที่ไปได้ทรัพย์สินนั้นก็ถูกปล่อยคืนไปยังเจ้าของแต่ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายทรัพย์สินดังกล่าวก็จะตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

4.9 การบังคับใช้กฎหมายในคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้อันนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายฟอกเงิน

4.9.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย

การที่จะบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของผู้ร่างนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประสานงานในระหว่างหน่วย

งานที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเป็นรูปแบบหรือมาตรฐานเดียวกัน ในการต่อสู้กับขบวนการฟอกเงิน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 การดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงินโดยภาพรวมมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสืบสวน หาข่าว ฐานข้อมูลก่อนหลังการกระทำความผิด
2. จับกุมผู้กระทำความผิดตามความผิดมูลฐาน หรือกระทำความผิดฐานฟอกเงิน
3. การสอบสวนผู้ต้องหา พยาน เกี่ยวกับอาชีพ ฐานะ รายจ่าย การเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นิติบุคคล การได้ทรัพย์สินมา
4. การตรวจค้นตัว บ้าน ที่ทำงาน ยานพาหนะ โกดัง ฯลฯ
5. การตรวจสอบทรัพย์สินผู้ต้องหา คู่สมรส บริวาร ญาติ เพื่อน
6. การพิจารณาหลักฐานการดำเนินคดีอาญา แพ่ง

7. การสรุปสำนวนการสอบสวนคดีอาญา การเสนออัยการพิเศษทางแพ่ง และในกระบวนการดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงินนั้นมีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานดังนั้นจึงจะแยกพิจารณาถึงอำนาจและหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานดังต่อไปนี้

(ก) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ในการต่อสู้กับขบวนการฟอกเงิน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้มีองค์กร (คณะบุคคล) และผู้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจแบ่งออกตามบทบาทได้เป็น 2 ด้าน คือ²⁵

1. องค์กรในระดับบริหาร มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย มาตรการ และวางหลักเกณฑ์ (Regulatory) เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้แก่ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือคณะกรรมการ ป.ป.ง.

2. องค์กรและผู้มีอำนาจในระดับปฏิบัติการ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินนโยบายและมาตรการขององค์กรบริหาร เพื่อสามารถบังคับผลในความเป็นจริงได้ในการปฏิบัติ (Law enforcement) ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการธุรกรรม เลขานุการ ป.ป.ง. สำนักงาน ป.ป.ง. และพนักงานเจ้าหน้าที่

กล่าวคือ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นองค์กรกำหนดนโยบายและกำกับดูแล (Decision making Body) และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นองค์กรปฏิบัติ (Implementing body) เพื่อดำเนินการต่างๆ ให้เป็นไปตามนโยบายและแนวทางของคณะกรรมการ รวมทั้งปฏิบัติงานอื่นซึ่งเป็นภารกิจในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาตรา 40 ได้กำหนดให้จัดตั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ ดังนี้

"มาตรา 40 ให้จัดตั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้นในสำนักนายกรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

²⁵ นิกร เกริกกุล, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (กรุงเทพฯ : Translators – at – Law Com, 2543) หน้า 175 – 179.

- (1) ดำเนินการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการและคณะกรรมการธุรกรรมและปฏิบัติงานธุรกรรมอื่น
- (2) รับรายงานการทำธุรกรรมที่ส่งให้ตามหมวด 2²⁶ และแจ้งให้ตอบรับการรายงาน
- (3) เก็บรวบรวม ติดตาม ตรวจสอบ ศึกษา และวิเคราะห์รายงาน และข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำธุรกรรม
- (4) เก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้
- (5) จัดให้มีโครงการที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ การให้การศึกษา แลฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ หรือช่วยเหลือหรือสนับสนุนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีการจัดโครงการดังกล่าว
- (6) ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น"

และในการดำเนินงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นกฎหมายได้กำหนดให้มีตำแหน่ง "เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน" มีหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการของสำนักงาน ขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรี และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงาน และให้มีรองเลขาธิการเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการ (ตามมาตรา 41) โดยเลขาธิการมีฐานะเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าแต่งตั้งขึ้นตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี โดยได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามลำดับ (ตามมาตรา 42)

เนื่องจากข้อมูลและหลักฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน ผู้กระทำความผิดจะปกปิด และคุ้มครองรักษาในฐานะที่เป็นความลับชั้น "ลับที่สุด" ดังนั้นผู้กระทำความผิด จึงระมัดระวังในการติดต่อสื่อสาร และการเก็บรักษาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อมิให้ต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย การจะทราบข้อมูลดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปราม จึงจำเป็นต้องอาศัยวิธีการเฉพาะเพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ของผู้กระทำความผิด โดยการรับรู้ข้อมูลทางบัญชี ทางการติดต่อสื่อสาร เช่น การดักฟังโทรศัพท์ หรือข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ การเข้าถึงข้อมูลในลักษณะดังกล่าวจะกระทำได้โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือยื่นคำ

²⁶ หมวด 2 เป็นบทบัญญัติเรื่อง การรายงานและการแสดงตน

ขอต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาต โดยให้ใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ ศาลอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยมาตรา 46 ได้กำหนดเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลไว้ดังต่อไปนี้

" ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องมือคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการทำคามผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอ

ฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนั้นก็

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ ให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

เมื่อศาลสั่งอนุญาตตามความในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ผู้เกี่ยวข้อง กับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือ เพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ "

นอกจากนี้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินยังมีอำนาจ และหน้าที่ในการรับทราบรายงานธุรกรรมจากหน่วยงานที่กฎหมายกำหนดให้ต้องรายงาน ได้แก่ สถาบันการเงิน (ตามมาตรา 13-14) , สำนักงานที่ดิน (ตามมาตรา 15) , ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการ หรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือเคลื่อนย้ายเงินทุน (ตามมาตรา 16) ในการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะต้องทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีต่อคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีจะเสนอผลการปฏิบัติงานดังกล่าวพร้อมด้วยข้อสังเกตต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

(ข) หน่วยงานตามความผิดมูลฐาน

เมื่อกล่าวถึงหน่วยงานตามความผิดมูลฐานในที่นี้ก็หมายความว่าถึงหน่วยงานที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายตามความผิดมูลฐานในแต่ความผิดมูลฐาน อาทิเช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กรมศุลกากร เป็นต้น โดยหน่วยงานดังกล่าวก็มีหน้าที่

ในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวอยู่ก่อนแล้วแต่เมื่อมีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินออกมาใช้บังคับหน่วยงานเหล่านั้นก็มีหน้าที่เพิ่มขึ้นในการที่จะต้องคอยประสานงานกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อให้การดำเนินการปราบปรามผู้กระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะหน่วยงานตามความผิดมูลฐานจะเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับการกระทำความผิดเป็นอย่างดีจึงทำให้มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เมื่อ ป.ป.ง. มีข้อมูลดังกล่าวที่ได้จากหน่วยงานตามความผิดมูลฐานแล้วก็จะสามารถทำการสืบสวนขยายผลข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดในเบื้องต้นต่อไป อันจะนำไปสู่การดำเนินการตามมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อไป

ในกรณีของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้นั้นเดิมก็ได้แก่กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2545²⁷ ก็ได้กำหนดให้มีการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ใหม่โดยได้เพิ่มกระทรวงใหม่เข้าร่วมทั้งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงส่งผลให้มีการแบ่งหน่วยงานในระดับกรมเสียใหม่ โดยได้มีพระราชกฤษฎีกาโอนกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไปเป็นกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปรับปรุงอำนาจหน้าที่และกิจการของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พุทธศักราช 2546 ฉะนั้นในปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายป่าไม้นั้นจึงประกอบด้วยกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(ค) ตำรวจ

เจ้าหน้าที่ตำรวจโดยทั่วไป หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน แต่พนักงานตำรวจที่จะมีอำนาจและหน้าที่ในการทำการสอบสวนในการกระทำความผิดใดก็ต้องเป็นเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน (ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 2 (6)) โดยบทบัญญัติที่กำหนดอำนาจและหน้าที่ของพนักงานสอบสวนก็ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรค 1 และ 2

²⁷ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช 2545

และในกรณีที่มีการกระทำผิดเกี่ยวกับคดีฟอกเงินเกิดขึ้นในเขตของพนักงานสอบสวนคนใด ให้พนักงานสอบสวนคนนั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน (ทั้งนี้เป็นไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา 18-21) โดยในขั้นตอนของพนักงานสอบสวนในกรณีของคดีฟอกเงินมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. พนักงานที่จะทำการสอบสวนต้องเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

2. พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีหน้าที่จะต้องทำสำนวนสอบสวนทั้งหมด 4 ชุด (โดยต้องเซ็นชื่อจริงทุกชุด) ได้แก่

- (ก) สำนวนการสอบสวนที่เกี่ยวกับความผิดมูลฐาน
- (ข) สำนวนการสอบสวนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินในทางอาญา (โดยสำนวนการสอบสวนชุดนี้จะเป็นไปตามขั้นตอนปกติในการดำเนินคดีอาญา)
- (ค) สำนวนที่เกี่ยวกับมาตรการในการยึดทรัพย์ในทางแพ่ง เพื่อยึดเงินหรือทรัพย์สิน ในส่วนของมาตรการทางแพ่ง เมื่อรวบรวมพยานหลักฐาน สอบสวนเสร็จ ก็ให้เสนอสำนวนต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในการที่จะพิจารณาเพื่อส่งต่อพนักงานอัยการในการที่จะยื่นคำร้องต่อศาลแพ่ง (กรุงเทพมหานคร) พิจารณา มีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน (ตามมาตรา 48-51 ของ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542)

(ง) สำเนาสำนวนการสอบสวนสำหรับพนักงานสอบสวน

ในส่วนกรณีการสอบสวนที่เกี่ยวกับการดำเนินการยึดทรัพย์ทางแพ่ง มีขั้นตอนของการดำเนินการดังนี้

1. พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจะทำการสอบสวนผู้ต้องหา หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง
2. ผลการตรวจสอบเงินหรือทรัพย์สิน (ซึ่งแยกจากคดีอาญา)
3. แจ้งการตรวจสอบรายงานและข้อมูลการทำธุรกรรมให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

4. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพิจารณาแล้วมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า อาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิดหรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

5. คณะกรรมการธุรกรรม สั่งยึดอายัด ทรัพย์สินชั่วคราวได้ไม่เกิน 90 วัน

6. ถ้าปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เลขานุการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ส่งสำนวนให้พนักงานอัยการเพื่อดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งเพื่อพิจารณาสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินต่อไป (ตามมาตรา 49)

(ง) กรมสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นมาใหม่ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พุทธศักราช 2547 โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการสอบสวนคดีที่มีความสำคัญ สลับซับซ้อน ซึ่งการสอบสวนเกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องมีองค์กรนี้ขึ้นมา โดยคดีที่จะอยู่ในอำนาจการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษนี้ได้ถูกบัญญัติลักษณะของความผิดไว้ในมาตรา 21 คือ คดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่คดีความผิดอาญาดังต่อไปนี้²⁸

1. คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้และที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของ กคพ. โดยคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าวจะต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(ก) คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

(ข) คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

²⁸ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พุทธศักราช 2547 มาตรา 21.

(ค) คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือ

(ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน

จากลักษณะของคดีที่อยู่ในอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้นจะเป็นคดีที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อประเทศชาติโดยรวมโดยที่การกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็เป็นคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษเช่นเดียวกัน ฉะนั้นในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจึงมีหน่วยงานดังกล่าวเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินการคดีอาญาตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย

(จ) อัยการ

งานอัยการเป็นงานส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม เป็นงานที่ดำเนินไปเพื่อประสงค์ที่จะให้การกระทำผิดฝ่าฝืนกฎหมาย ได้รับการลงโทษ แต่ในขณะเดียวกันก็คุ้มครองผู้บริสุทธิ์ให้พ้นจากการที่ต้องถูกลงโทษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะเห็นว่าได้แบ่งขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ คือ

ขั้นดำเนินการก่อนไปสู่การพิจารณาของศาล เริ่มจากร้องทุกข์กล่าวโทษ การจับกุมผู้กระทำความผิด การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน และการเตรียมดำเนินการฟ้องร้อง

ขั้นที่สอง คือ การดำเนินการในศาล นับแต่การยื่นฟ้อง การสืบพยาน และการพิจารณาพิพากษาของศาล

ขั้นที่สาม คือ การดำเนินการภายหลังที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว คือ ขั้นตอนการลงโทษ ลดโทษ อภัยโทษ และปลดปล่อย²⁹

²⁹อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา ,รวมบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในนานาประเทศ,โดย ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กรมอัยการ,หน้า 199.

พนักงานอัยการ หมายความว่าถึงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการหรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้³⁰ อัยการเป็นหน่วยงานที่จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็ได้แก่ การฟ้องคดี ซึ่งจะแบ่งเป็น 2 กรณี ได้แก่ การฟ้องคดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงิน และการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน ตามมาตรา 49

การปฏิบัติตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในส่วนของพนักงานอัยการนั้น สำนักงานอัยการสูงสุดได้มีคำสั่งที่ 439/2543 เรื่อง จัดตั้งสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สั่ง ณ วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2543 ได้มีคำสั่งออกมา มีสาระสำคัญ 2 ข้อ ดังนี้

ข้อ 1. ให้จัดตั้งสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ขึ้นในสำนักงานคดีอาเขตติด

ข้อ 2. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) รับผิดชอบการดำเนินคดีทั้งปวงตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ซึ่งเกิดในเขตอำนาจศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญารธนบุรี และศาลจังหวัดตามที่อัยการสูงสุดมอบหมาย

(ข) รับผิดชอบการดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลอาญา

(ค) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย³¹

ในส่วนของกรฟ้องคดีอาญาในความผิดฐานฟอกเงินนั้นกระบวนการก็เป็นไปตามการฟ้องคดีอาญาโดยทั่วไป กล่าวคือ พนักงานอัยการจะฟ้องคดีใดได้นั้นจะต้องปรากฏ

³⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 (5)

³¹ คำสั่งสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ 439/2543 ,เรื่อง จัดตั้งสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สั่ง ณ วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2543.

ว่ามีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน ตาม ป.วิอาญา มาตรา 120 ซึ่งเมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนแล้วสรุปสำนวนส่งมายังพนักงานอัยการแล้วพนักงานอัยการก็จะทำการพิจารณาสำนวน พยานหลักฐาน ว่าพอที่จะสั่งฟ้องหรือไม่ ถ้าเห็นว่าควรสอบสวนเพิ่มก็จะส่งสำนวนกลับไปให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสอบสวนเพิ่มเติม แต่ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าควรสั่งฟ้องพนักงานอัยการก็จะฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น ๆ ต่อไป

กรณีของการยึดทรัพย์ในทางแพ่งนั้นพนักงานอัยการก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาสำนวนที่เลขาธิการ ป.ป.ง. ส่งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมาให้เพื่อดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน โดยศาลที่จะมีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ทางแพ่ง ได้แก่ ศาลแพ่ง เพียงศาลเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 59 วรรคแรก และในการพิจารณาสำนวนของเลขาธิการ ป.ป.ง.ส่งมานั้นพนักงานอัยการนั้นถ้าพิจารณาแล้วมีความเห็นว่าเรื่องดังกล่าวยังไม่มีความสมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนตกเป็นของแผ่นดินได้ ก็ให้พนักงานอัยการแจ้งให้เลขาธิการ ป.ป.ง. ทราบเพื่อดำเนินการเพิ่มเติม (ตามมาตรา 49 วรรคสอง) และกรณีถ้าเลขาธิการ ป.ป.ง. ส่งเรื่องเพิ่มเติมมาให้พนักงานอัยการแต่พนักงานอัยการยังมีความเห็นว่าจะไม่เพียงพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนตกเป็นของแผ่นดิน กฎหมายก็กำหนดให้พนักงานอัยการแจ้งให้เลขาธิการ ป.ป.ง. ทราบเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป โดยจะต้องวินิจฉัยชี้ขาดให้เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่ได้รับเรื่องมาจากเลขาธิการ ป.ป.ง. และถ้าคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใดแล้วพนักงานอัยการและเลขาธิการจะต้องปฏิบัติตามคำชี้ขาดนั้น แต่กรณีถ้าไม่ได้วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดเวลาดังกล่าว กฎหมายก็กำหนดให้ต้องปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ (ตามมาตรา 49 วรรคสาม) ต่อไป

เมื่อพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการดังกล่าวในข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่าพนักงานอัยการนั้นก็มีอำนาจในการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) การดำเนินการของ ป.ป.ง. ด้วยเพราะการที่จะมีการดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลให้ มีคำสั่งยึดทรัพย์ได้นั้น จะต้องผ่านการพิจารณาของพนักงานอัยการก่อนว่ามีหลักฐานหรือเหตุผลเพียงพอที่จะดำเนินการต่อไปหรือไม่ อันเป็นมาตรการที่คุ้มครองประชาชนผู้บริโภคได้วิธีการหนึ่ง เพื่อป้องกันการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่โดยมิชอบหรือเป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อกันแก๊งบุคคลหนึ่งบุคคลใดอันอาจจะเกิดขึ้นได้

(จ) ศาล

ศาลเป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอำนาจหน้าที่ของศาลที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้มีอยู่ด้วยกัน 2 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนแรก ได้แก่ ขั้นตอนของการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งศาล³²มีอำนาจในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุญาตหรือไม่อนุญาตตามคำขอของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในการที่จะต้องการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือ ข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าว (ตามมาตรา 46) ทั้งนี้เพราะการใช้อำนาจดังกล่าวของเจ้าพนักงานเป็นการกระทบต่อสิทธิของประชาชนซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติรองรับเอาไว้ ฉะนั้นการที่จะจำกัดสิทธิดังกล่าวจะต้องกระทำอย่างมีเหตุมีผลไม่ใช่เป็นการใช้อำนาจตามอำเภอใจของเจ้าพนักงาน อันอาจนำไปสู่การใช้อำนาจในการกลั่นแกล้งประชาชนได้ จึงจำเป็นจะต้องให้ศาลเป็นหน่วยงานที่คอยตรวจสอบความชอบธรรมของการใช้อำนาจดังกล่าวให้เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย

ขั้นตอนที่ 2 ได้แก่ ขั้นตอนของการพิจารณาพิพากษาคดี โดยในการพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น แบ่งเป็น 2 กรณี คือ

1. การดำเนินการกับตัวบุคคล

กรณีการดำเนินการกับตัวบุคคลก็ได้แก่การดำเนินการกับผู้ที่กระทำความผิดฐานฟอกเงิน (ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติในหมวด 1 บททั่วไป) โดยถือเป็นการดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีในคดีอาญา โดยการดำเนินคดีกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินก็ต้องดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีต่อศาลที่มีอำนาจเหนือคดีดังกล่าวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. การดำเนินการกับทรัพย์สิน

กรณีการพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวกับตัวทรัพย์สินนั้นถือเป็นการดำเนินคดีต่อทรัพย์สินนั้นโดยตรง กล่าวคือเป็นการเอาผิดกับตัวทรัพย์สินไม่ใช่ตัวบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ซึ่งเรียกว่ามาตรการในการยึดทรัพย์ทางแพ่ง โดยการพิจารณาพิพากษาคดี

³² ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคำขอของพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้แก่ "ศาลแพ่ง" เท่านั้น

กับตัวทรัพย์สินนี้ศาลที่มีอำนาจก็ได้แก่ ศาลแพ่ง (ตามมาตรา 59) เท่านั้น เมื่อศาลทำการไต่สวน คำร้องของพนักงานอัยการซึ่งขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ถ้าศาลเชื่อว่า ทรัพย์สินตามคำร้องดังกล่าว เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ประกอบกับผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงให้ศาลเห็นได้ว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริงและทรัพย์สินนั้นไม่ เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือไม่สามารถแสดงให้ศาลเห็นได้ว่าตนเป็นผู้รับโอน หรือรับ ประโยชน์โดยสุจริต และมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศล สาธารณะ ศาลก็จะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

(ข) ประชาชน

ถ้าพิจารณาโดยทั่วไปแล้วอาจเกิดความสงสัยว่าประชาชนเข้ามามีส่วน เกี่ยวข้องอย่างไรกับกระบวนการในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทั้งนี้ เพราะกฎหมายมิได้บัญญัติให้อำนาจไว้ แต่ถ้าพิจารณาให้ลึกจะเห็นได้ว่าประชาชนมีความสำคัญ ต่อการบังคับใช้กฎหมายเป็นอย่างมากโดยเฉพาะประชาชนที่มีความใกล้ชิดหรือทราบข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพราะถือเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญของเจ้าหน้าที่ด้วยเหตุที่บุคคล เหล่านี้จะเป็นผู้ที่รู้ถึงพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดว่าเป็นอย่างไร เมื่อเห็นถึงความสำคัญของ ประชาชนทางสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจึงได้กำหนดมาตรการอย่างหนึ่ง ขึ้นมาได้แก่ "สายลับ ป.ป.ง." โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเพื่อ ประโยชน์ในการบังคับใช้กฎหมาย โดยให้ประชาชนทั่วไปสามารถลงทะเบียนสมัครเป็นสายลับ ป.ป.ง. และเมื่อสายลับมีข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดฟอกเงินก็จะรายงานเข้ามายัง ป.ป.ง. และต่อมาเมื่อ ป.ป.ง. ได้ตรวจสอบและดำเนินการยึดทรัพย์ของผู้กระทำความผิดแล้วต่อมาศาลมี คำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้ว สายลับ ป.ป.ง. ก็จะได้ส่วนแบ่งจากทรัพย์สินนั้นเป็น ค่าตอบแทน

4.9.2 ขั้นตอนในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้อัน นำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายฟอกเงิน

ในกรณีที่มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในกรณี ความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้เป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน แล้วนั้น ในส่วนของการบังคับใช้กฎหมายก็มีความสำคัญในการจะพิจารณาว่าจะมีกระบวนการ

บังคับใช้อย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด และเนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นจำเป็นจะต้องประสานกับกฎหมายที่ใช้บังคับกับความผิดมูลฐานในแต่ละฐานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ฉะนั้นในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะต้องพิจารณาควบคู่ไปกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดมูลฐานแต่ละฉบับด้วย สำหรับความผิดมูลฐานที่เกี่ยวกับความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้นั้นจะมีกฎหมายมาเกี่ยวข้องอยู่หลายฉบับ ฉะนั้นกระบวนการในการบังคับใช้กฎหมายจะต้องมีการประสานงานในระหว่างหน่วยงานตามความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้กับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ไม่ว่าจะเป็นการประสานงานในด้านข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือการประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนในการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้เพราะทรัพย์สินตัวเดียวกันอาจดำเนินการได้ตามกฎหมายทั้งสองฉบับเพราะกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ก็มีมาตรการในการริบทรัพย์สินอยู่ด้วย มาตรการที่ป้องกันการซ้ำซ้อนในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับกฎหมายตามความผิดมูลฐาน พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้บัญญัติไว้ในมาตรา 58 ดังนี้

“ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดใด เป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้น ตามกฎหมายดังกล่าว หรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วแต่ไม่เป็นผล หรือดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า ก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้”

เนื่องจากมาตรการริบทรัพย์สินในทางอาญามีปัญหาและอุปสรรค มาตรา 58 จึงได้กำหนดมาตรการให้มีการดำเนินการริบทรัพย์สินได้ทั้งตามกฎหมายที่ใช้บังคับกับความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ และมาตรการยึดทรัพย์สินทางแพ่งตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยจะสามารถใช้มาตรการยึดทรัพย์สินทางแพ่งตามกฎหมายฟอกเงินได้ใน 3 กรณี ดังนี้

1. ยังไม่มีการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามกฎหมายอื่น หรือ
2. มีการดำเนินการตามกฎหมายอื่นแล้วแต่ไม่เป็นผล หรือ

3. การดำเนินการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะเป็นประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า

และทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 58 จึงได้มีข้อตกลงตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2544 ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2544) เพื่อให้หน่วยงานที่

เกี่ยวข้องถือปฏิบัติและในส่วนของ การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ได้กำหนดไว้ในข้อที่ 3 ดังต่อไปนี้

"หลักเกณฑ์ในการปฏิบัติของหน่วยงานในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

(1) หน่วยงานที่มีอำนาจในการดำเนินคดีเห็นพ้องต้องกันกับสำนักงาน ปปง. ให้ใช้กฎหมายใดในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดก็ให้เป็นไปตามที่เห็นพ้องต้องกัน

(2) หากหน่วยงานที่มีอำนาจในการดำเนินคดีและสำนักงาน ปปง. ไม่สามารถหาข้อยุติว่าจะใช้กฎหมายใดดำเนินการให้นำเรื่องเสนอต่อที่ประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานในการปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พิจารณา

(3) ในกรณีที่ประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานฯ พิจารณาแล้วยังไม่ได้ข้อยุติให้นำเสนอต่อคณะกรรมการ ปปง. พิจารณา"

เมื่อมีข้อตกลงดังกล่าวออกมาทำให้การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่สามารถดำเนินการริบทรัพย์ได้ตามกฎหมายหลายฉบับเป็นไปตามรูปแบบหรือหลักเกณฑ์เดียวกัน อันจะส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากสามารถใช้กฎหมายหลายฉบับได้อย่างสอดคล้องกันและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันในการบังคับใช้กฎหมายแต่ละฉบับเมื่อพิจารณาถึงกระบวนการในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพย์สินอาชญากรรมชาติอันจะนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นสามารถแยกได้เป็น 2 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนของการบังคับใช้กฎหมายในความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ ซึ่งก็คือกระบวนการในการบังคับใช้กฎหมายโดยทั่วไป โดยประกอบไปด้วยกระบวนการในการจับกุมผู้กระทำความผิด การสอบสวน การฟ้องคดี และการพิจารณาพิพากษาคดี โดยการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนที่นำไปสู่กระบวนการในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อไปซึ่งการบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินจะประสบความสำเร็จได้ยากถ้าหากไม่มีการบังคับใช้กฎหมายกับคดีความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ อันเนื่องมาจากการบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินต้องอาศัยข้อมูลรวมทั้งพยานหลักฐานต่าง ๆ จากการบังคับใช้กฎหมายทั่วไป

กล่าวคือเมื่อกรณีมีการจับกุมผู้กระทำความผิดและมีการสอบสวนในคดีดังกล่าวเมื่อพบว่ามี การจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไปยังบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องอันมี ลักษณะเป็นการฟอกเงินแล้วกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็จะมี การรับลูกต่อเพื่อ ดำเนินการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อไป โดยที่กระบวนการบังคับใช้ กฎหมายในความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ก็ยังคงดำเนินต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนที่เมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายในคดีเกี่ยวกับการ ป่าไม้แล้วปรากฏว่ามีการกระทำความผิดตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ก็จะมีการดำเนินการต่อไป โดยการเริ่มต้นการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอก เงินนั้นสามารถเริ่มได้ 2 ทาง คือ

ทางแรก คือเมื่อมีบุคคลกระทำความผิดตามความผิดมูลฐานทั้ง 8 มูล ฐานของกฎหมายฟอกเงินเสียก่อน แล้วสาวไปสู่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้น นำไปสู่การยึดทรัพย์ อาศัยทรัพย์ตามกฎหมายนี้

ทางที่สอง เริ่มจากเมื่อมีการพบธุรกรรมที่ต้องสงสัยหรือทรัพย์สินที่น่า สงสัย ตามมาตรา 48 ว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการโอน ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง การกระทำความผิดมูลฐานทั้ง 8 จึงนำมาสู่การยึดทรัพย์สินนั้น

โดยการบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินจะแบ่งเป็น 2 ส่วนดังที่ได้กล่าว มาแล้วในบทที่ 2 กล่าวคือ ดำเนินการกับบุคคลที่กระทำความผิดฐานฟอกเงินซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่ 1-10 ปี ปรับตั้งแต่ 20,000 - 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับกรณีหนึ่ง กับกรณีการดำเนินการกับ ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเป็นมาตรการพิเศษที่เรียกว่า “มาตรการยึดทรัพย์ทางแพ่ง”

อีกกรณีหนึ่ง กระบวนการอันจะนำมาสู่การยึดทรัพย์ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอก เงินนั้นจะมีขั้นตอนในการดำเนินการ ไม่สามารถที่จะเข้าไปยึดทรัพย์ใดๆ ได้โดยปราศจาก กระบวนการในการตรวจสอบข้อมูลหรือพยานหลักฐาน กล่าวคือ ป.ป.ง.ไม่สามารถเข้าไปยึด ทรัพย์ใดๆ ได้ตามอำเภอใจ อันเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันได้ให้ ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลหรือสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเอาไว้ (ตามรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทยมาตรา 48) การที่ ป.ป.ง. จะทำการยึดทรัพย์สินขึ้นได้จึงต้องผ่านกระบวนการหรือขั้นตอนในการยึดทรัพย์ โดยมีอยู่ด้วยกันอย่างน้อย 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. จะต้องมีการสืบสวนเพื่อพิสูจน์พบว่ามีกระทำความผิดมูลฐานเกิดขึ้นแล้ว กล่าวคือเมื่อตำรวจพบการกระทำความผิดเกี่ยวกับความผิดมูลฐานก็มีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อที่จะได้ประสานงานต่อไป

2. ต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมด ทั้งวัตถุพยาน, พยานเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับความผิดมูลฐานนั้น ๆ เช่น สำนวนการสอบสวนคดีอาญาจากตำรวจ สำเนาหมายจับจากศาล เพื่อจะได้ทราบว่าบุคคลดังกล่าวได้ทำความผิดในข้อหาใด

3. มีการสอบสวนประจักษ์พยาน พยานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความผิดมูลฐานนั้น ๆ ทั้งหมด

4. ปปง. ต้องมีการตรวจสอบทรัพย์สินที่จะยึดก่อนว่าเป็นทรัพย์สินของบุคคลใด เช่นกรณีจะยึดบ้านต้องตรวจสอบเสียก่อนว่าบ้านที่จะยึดเป็นบ้านเลขที่เท่าไร โฉนดที่ดินเป็นของใคร หากเป็นรถก็ต้องตรวจสอบว่ารถยี่ห้ออะไร สี ทะเบียนหมายเลขอะไร เป็นของบุคคลใด เป็นต้น

5. ก่อนเข้าทำการตรวจค้นจะต้องมีการประชุมร่วมกันระหว่างตำรวจกับ ป.ป.ง. และถ้าในต่างจังหวัดจะมีอัยการจังหวัดเข้าร่วมด้วย เพื่อวิเคราะห์พยานหลักฐานทั้งหมด ว่ามีเหตุผลเพียงพอหรือไม่ในการที่จะนำไปสู่การยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอออกหมายค้นหรือหมายยึดต่อไป

กรณีเมื่อมีหลักฐานซึ่งเชื่อได้ว่า ทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่กับการกระทำความผิด เลขอาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณา เพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว พนักงานอัยการมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจ หากเห็นว่าเรื่องที่เสนอมายังไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งได้ พนักงานอัยการจะแจ้งให้เลขอาธิการทราบ โดยระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นด้วย เพื่อให้ดำเนินการแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติม แล้วแต่กรณี

เมื่อเลขอาธิการดำเนินการแล้ว จะส่งเรื่องไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง แต่ถ้าพนักงานอัยการยังเห็นว่าไม่มีเหตุเพียงพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งได้ พนักงานอัยการจะแจ้งให้เลขอาธิการทราบเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งถ้าผลการชี้ขาดเป็นอย่างไร พนักงานอัยการและเลขอาธิการจะต้องปฏิบัติ

ตามนั้น แต่ถ้าคณะกรรมการมิได้วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่ได้รับเรื่องจาก เลขาธิการ ก็จะต้องปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ

ในกรณีที่อัยการเห็นว่ามีเหตุเพียงพอที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลให้มี คำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้ อัยการก็จะยื่นคำร้องขอต่อศาลเมื่อศาลได้รับคำร้องที่ อัยการยื่นต่อศาลแล้ว ให้ศาลปิดประกาศหน้าศาลนั้นและประกาศอย่างน้อยสองวันติดกันใน หนังสือ

พิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้ที่ซึ่งอาจกล่าวอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้มีส่วนได้ เสียในทรัพย์สิน มายื่นคำร้องขอก่อนศาลมีคำสั่ง และให้ศาลส่งสำเนาประกาศไปยังเลขาธิการ เพื่อปิดประกาศไว้ที่สำนักงานและสถานีตำรวจท้องที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ และถ้ามีหลักฐานแสดง ว่า ผู้ใดอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินก็ให้เลขาธิการมีหนังสือแจ้งให้ผู้นั้น ทราบเพื่อใช้สิทธิดังกล่าว

เมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องขอของพนักงานอัยการ เพื่อให้ศาลมีคำสั่ง ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ถ้าศาลเชื่อว่า ทรัพย์สินตามคำร้องดังกล่าว เป็นทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิด ประกอบกับผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงให้ศาล เห็นว่าตนเป็นเจ้าของอันแท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือไม่สามารถ แสดงให้ศาลเห็นได้ว่า ตนเป็นผู้รับโอน หรือรับประโยชน์โดยสุจริต และมีค่าตอบแทน หรือได้มา ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตก เป็นของแผ่นดิน เพื่อให้เห็นภาพรวมของกระบวนการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงินกับความผิดมูลฐานเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติโดยชัดเจน จึงขอนำกระบวนการดังกล่าว ให้เห็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

